

DNB MAGAZINE

Een uitgave van de Nederlandsche Bank
Nummer 1, februari 2006

Nederland begint aan een goed economisch jaar

DNB zoekt nieuwe collega's

De (on)echtheid van biljetten herkennen we goed

DNB *Magazine* is een uitgave van De Nederlandsche Bank NV. Het is een productie van de Afdeling Communicatie en verschijnt zes keer per jaar.

Redactie-adres
 DNB *Magazine*
 Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
 Westeinde 1,
 1017 ZN Amsterdam
 Telefoon 020-5245781/1910
 Fax 020-5242228
 E-mail (redactie):
 magazine@dnb.nl
 Internet: www.dnb.nl

Hoofredactie
 Loek van Daalen a.i.
Eindredactie
 Joyce Albers, Gitte van 't Hof
Aan dit nummer werkten mee
 Hans Arendshorst, Margot
 Brautigam, Jacqueline van Breugel,
 Loek van Daalen, Marijke
 Hoogendoorn, Paul Jurriëns,
 Kees Klaasse, Eric Lagerwey,
 Hans Pieters, Alexander Strengers,
 Erica Verdegaal, Benno van der
 Zaag, Mini Supermarket Utrechtse
 straat, Boekhandel Zwart op Wit.
Fotografie/Illustraties
 Rob Meulemans, ANP, Zefa
Vormgeving en druk
 Fd-Reproductie

Abonnementen
 Een abonnement op DNB
Magazine is gratis en uitsluitend
 schriftelijk of per mail aan te
 vragen. Adreswijzigingen en
 opzeggingen eveneens
 schriftelijk opgeven.

Abonnementenadministratie
 DNB *Magazine*
 Antwoordnummer 2670
 1000 PA Amsterdam
 E-mail (abonnement):
 aanvraagmagazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB *Magazine*
 mogen **niet** zonder toestemming
 van de redactie worden overge-
 nomen.

- 4** **'Als de startmotor maar draait...'**
 Nout Wellink signaleert een duidelijke verbreding van de economische groei
- 8** **Vals is vals, echt is echt**
 Consumenten halen negen van de tien valse biljetten eruit
- 12** **Veranderende organisatie vraagt om nieuwe arbeidsmarktcampagne**
 'Werken aan vertrouwen' benadrukt maatschappelijke rol DNB
- 16** **Beslissen over geld valt niet mee**
 Een onderzoek naar de financiële kennis van de Nederlander
- 20** **Een greep uit de activiteiten van DNB in 2006**
- 23** **Vakkennis delen met Oost-Europa**
 Van Armenië tot Slovenië: seminars op locatie zijn succesvol
- 28** **'E-Line DNB een verademing'**
 Banken en verzekeraars enthousiast over nieuw rapportagesysteem
- 32** **Internationale samenwerking van centrale banken**
 Serie: DNB in Europa (deel 5)
- 36** **Meer houvast met FIRM**
 Doeltreffender methode om toezichtstaak uit te voeren

8

12

36

Verder

3	Redactioneel
11	Va Banque: Henriëtte Prast
27	Kunstopodium: Arjan van Helmond
31	U heeft een vraag?
38	Seminars
39	Informatie

Vol vertrouwen, met de blik oostwaarts

Vertrouwen, een begrip dat vorig jaar centraal stond in tal van uitingen van de Nederlandsche Bank, met als hoogtepunt het symposium over dit onderwerp in de Rode Hoed eind november. Maar met het verlaten van het jaar 2005 laten we vertrouwen niet achter ons. Dat zou niet kunnen, omdat vertrouwen het uiteindelijke doel is waarvoor DNB zich sterk maakt. Werken aan vertrouwen wordt dan ook niet voor niets het motto van de nieuwe arbeidsmarktcampagne van DNB die op de Carrièrebeurs zal worden gelanceerd en daarna in de media zal verschijnen.

Met vertrouwen kunnen we ook de economische ontwikkeling in ons land tegemoet zien. 'We gaan echt de goede kant op', zegt DNB-president Nout Wellink in een interview in dit nummer waarin hij Nederland de economische maat neemt. Traditiegetrouw speelt de export een belangrijke rol als aanjager van de economische ontwikkeling van ons land. Dan kijken we als eerste naar de economische ontwikkeling bij onze oosterburen, onze belangrijkste handelspartner. Daar lijkt het de goede kant op te gaan. Verder naar het oosten vinden we Slovenië en Armenië, landen die de sprong maken van een plan- naar een markteconomie. De centrale banken aldaar ontvangen wat met een mooi woord 'technische assistentie' heet van DNB. Een vorm van samenwerking en kennisdeling, waarvan beide partijen profijt hebben. Een stuk verder naar het Oosten vinden we China, waarvan de soms onstuimige economie wordt gezien als bedreigend. Dat is onterecht. Uiteindelijk kunnen we er allemaal beter van worden, mits we, volgens Nout Wellink, bereid zijn tot aanpassing.

De redactie

'Als de startmotor maar draait...'

Nout Wellink signaleert een duidelijke verbreding van de economische groei

Nederland begint aan een goed economisch jaar, met een geraamde groei van 2,25% à 2,5%. Mits zich natuurlijk geen onvoorziene tegenvallers aandienen, zoals een terroristische aanslag of natuurgeweld. 'We gaan echt de goede kant op', zegt president Nout Wellink in zijn jaarlijkse terug- en vooruitblik. 'Er is een duidelijke verbreding van de economische groei waar te nemen.'

Paul Jurriëns

‘Ik wil wel eerst kwijt dat men zich tegenwoordig te sterk concentreert op de precieze cijfertjes’, aldus Wellink op de van hem bekende kalme toon. ‘Ook steeds meer op cijfertjes van het laatste kwartaal. Als je ziet hoe groot telkens de bijstellingen zijn, dan is het niet erg zinvol je op die cijfers te verlaten.’

‘Zo blijkt de groei in het derde kwartaal van 2005 niet de reeds vastgestelde 0,3%, maar 0,6%. Een verdubbeling. Ook de verschillen tussen ramingen en realisaties zijn heel groot. Gemiddeld hebben we vanaf 2000 in absolute termen een verschil van 1,4%. Dus een geraamde groei van 1% kwam uit op 2,4% of op -0,4%. Het gaat echter uiteindelijk niet om de cijfers, maar om de onderliggende boodschap, om de beweging. Na de stagnatie in 2002 en 2003, een groei van 1,7% in 2004 en van 1% in 2005, gaan we nu misschien zelfs naar 2,5% of hoger.’

De vraag is of de economische cijfermodellen rijp zijn voor de schroothoop. Er klopt vrijwel nooit iets van. Wellink: ‘De modellen zijn niet slecht, maar ze gaan uit van bepaalde veronderstellingen. Als die niet kloppen, krijg je afwijkingen. Zo dachten we dat vanaf 2002 de groei zou aantrekken. Daarna is de Irak-oorlog in de cijfers gekomen en sloeg het sentiment om. Daar kun je in ramingen geen rekening mee houden.’

Roet in het eten

In weerwil van de dure Nederlandse producten, is de export toch weer de traditionele aanjager geweest van de aantrekkende economie. Wellink: ‘Nederland had met goedkopere producten wél meer kunnen profiteren van de wereldhandel. De wereld-economie beleefde met 2004 en 2005 sinds enkele decennia topjaren, die ons meer hadden kunnen opleveren. Inmiddels is onze concurrentiepositie een stuk verbeterd dankzij een matige kostenontwikkeling.’

In 2004 al leek een aantrekkende export het sombere economische tij van 2002 en 2003 te keren. Maar sterk stijgende olieprijs gooiden roet in het eten. ‘Ik heb net een analyse van de Europese Centrale Bank gelezen’, vertelt Wellink. ‘Daaruit blijkt dat er iets bijzonders is gebeurd in het laatste kwartaal van 2004 en het eerste van 2005. De gebruikelijke relatie tussen economische ontwikkeling en de olieprijs is tijdelijk deels verbroken geweest door twee factoren. Ten eerste sloot de vraag naar oliesoorten slecht aan op het aanbod. Ten tweede ontstond er twijfel over een veilige toekomstige energievoorziening. Toen

zijn de olieprijsen met geweld omhoog geschoten. Dat heeft het herstel geremd. Daarna zijn de olieprijsen gedaald en is de wereldhandel vorig jaar weer op het groeipatroon terechtgekomen van 2004.’

Duitsland is voor ons een belangrijk exportland. De nieuwe regering op basis van een brede coalitie gaat met kleine stapjes economische hervormingen doorvoeren. De scepsis daarover is groot. Met name over de werkgelegenheid. ‘Ik kijk daar wat opgewekter tegenaan’, reageert Wellink. ‘Ik heb de rapporten gezien: het Duitse beleid gaat de goede richting uit. Ik heb tevens de indruk dat de Duitse economie geleidelijk op gang komt. De groei van de industriële productie was sinds een lange periode het hoogst. De arbeidsmarkt heeft zich achteraf beter ontwikkeld dan verwacht.’

‘Structurele hervormingen nemen veel tijd in beslag voordat ze doorwerken. Los van de budgettaire effecten, beogen ze in essentie gedragswijzingen. Het duurt lang voordat gedrag zich aanpast aan de nieuwe omstandigheden.’

‘Nederland had met goedkopere producten meer kunnen profiteren van de wereldhandel’

Vertrouwen

Onder invloed van de opbloeiende export, gaat het inmiddels ook in andere economische sectoren in ons land beter. Er is een duidelijke verbreding van de economische groei, stelt Wellink. ‘Als de export meer opbrengt, komt er meer inkomen, ontstaat er meer werk, gaan bedrijven weer investeren en krijgen toeleveranciers van deze sector ook meer opdrachten. Zo werkt een en ander door naar de rest van de economie. Dan neemt tevens het vertrouwen toe, ook bij consumenten. De laatste maanden zijn consumenten dan ook positiever over het economische klimaat en zijn zij schoorvoetend meer gaan besteden.’

Dat laatste kwam in 2005 nog niet tot uitdrukking in de verkoop van auto's, het duurzame consumptiegoed bij uitstek, die in 2005 opnieuw is gedaald. Wellink: 'Bij duurzame consumptiegoederen gaat op den duur de vervangingsvraag spelen. In sommige sectoren zie je dat al. Als die vraag van de grond komt, in een omgeving waar mensen weer vertrouwen hebben, dan creëert dat nieuwe werkgelegenheid, nieuw inkomen en betere arbeidsmarktperspectieven. Je ziet nu aan de cijfers dat de arbeidsmarkt om is. Dat is cruciaal. De mensen zeggen het ook, dat ze gemakkelijker elders aan de slag kunnen.'

'Kortom, er ontstaat een vicieuze cirkel in de goede richting, met een verdere verbreding van het economisch herstel. Allerlei dingen gebeuren dan gelijktijdig, in interactie. Als ergens de startmotor draait, volgt de gehele motor, gaat de auto rijden en wordt de accu weer opgeladen.'

'Alles berust op vertrouwen. Als dat terugkomt, is dat goed voor de economie.'

Koopkracht

De afgelopen jaren heeft de Nederlandse werknemer meer premie moeten betalen voor zijn pensioen. Dat was nodig om de dekkinggraden van de pensioenfondsen weer op niveau te brengen. Deze waren onder meer door de sluipende beurskrach, en dus een krimpend vermogen, sterk gedaald. Inmiddels hebben de meeste pensioenfondsen hun financiën weer op orde, ook dankzij hogere beurskoersen, het korten van de indexering, en de overgang van een eindloon naar een middelloon systeem. Die hogere premies beknotten de koopkracht en vormden een van de factoren die remmend werkten op de economie.

De vraag dringt zich dan ook op of de herstelperiode niet wat langer had mogen duren, met lagere premies. Temeer nu enkele fondsen al weer hebben besloten de premies te verlagen. Wellink: 'We hadden dan ons pensioenstelsel fundamenteel in de waagschaal gelegd. Door de herstelperiode uit te smeren, ga je er van uit dat een volgende beurscrisis of een andere tegenvaller uitblijft. Dat weet je gewoon niet en met nog verder uitsmeren neem je

'Als het vertrouwen terugkomt, gaan de mensen meer besteden en dat is goed voor de economie'

duus grote risico's. Bovendien heeft een langere hersteltijd nadelige gevolgen voor de arbeidsmarkt. Immers, welke werknemer wil bij een onderneming of in een sector gaan werken met een slecht presterend pensioenfonds? De meeste pensioenfondsen hebben derhalve snel orde op zaken gesteld. Ze willen zekerheid voor de toekomst. Soms moet de toezichthouder daarbij helpen, dat geef ik toe. Per saldo staan de Nederlandse financiële instellingen er momenteel goed voor.'

Versoberingen

Hervormingen van onder meer WW en WAO moeten de arbeidsparticipatie stimuleren en de last van het sociale zekerheidsstelsel verminderen. Naar verwachting zal dit de economie eveneens stimuleren. Wellink: 'Door versoberingen in de sociale zekerheid geef je meer impulsen om aan het werk te blijven. Als er meer mensen werken, is het draagvlak groter voor de economie, onderwijs, goede infrastructuur, enzovoorts.'

'We hebben een goede sociale zekerheid nodig. Maar hoge lasten in een concurrerende wereld zijn lastig. De kunst voor de politiek is de balans te vinden tussen grotere prikkels en het in stand houden van de sociale rechtvaardigheid.'

Opkomende economieën

De komende jaren gaan de opkomende landen - China, India en Brazilië in het bijzonder - de verhoudingen in de wereldeconomie drastisch veranderen. Wellink ziet dat niet als een bedreiging, maar als een kans: 'Deze grote economieën maken in bepaalde sectoren

'Je ziet nu aan de cijfers dat de arbeidsmarkt om is'

koek. Meer fiscalisten, juristen, de gezondheidszorg, waar niet meteen een Chinees alternatief voor is. Of *hightech*-schepen. Weliswaar kleinschaliger, maar zo zul je wel moeten inspelen op die veranderende wereld. Uiteindelijk is een en ander ten voordele van iedereen. Wij krijgen onze televisies goedkoper en houden geld over voor andere dingen. We kunnen dan bijvoorbeeld meer geld besteden aan gezondheidszorg.'

'Verschuivende handels- en specialisatiepatronen zijn van alledag. De schaal waarop is wél uniek. China heeft nu ongeveer 6% van de wereldeconomie. In 1800 was dat eenderde. Dat is helemaal niet gek, want het heeft ook eenderde van de wereldbevolking. Stel je voor dat ze naar die positie teruggroeien. En neem India erbij.

producten tegen een dermate lage kostprijs, dat wij daar niet tegen kunnen concurreren. Het heeft geen zin onze kosten in die sectoren tot het Chinese niveau te verlagen. Niemand zit te springen om een loonniveau van China. Dus zullen we uit die sectoren gaan. Maar dat is niet erg. Zolang je er maar voor zorgt dat je in andere sectoren, met andere producten, aan de slag gaat.'

'In feite zie je dat al jaren. In Nederland maakt de dienstensector een steeds een groter deel uit van de nationale economische

Dan hebben die twee de helft van de wereldeconomie in handen.' Dat klinkt toch bedreigend? Wellink: 'Helemaal niet. Velen zagen de opkomst van Japan ook als bedreigend. Uiteindelijk is iedereen er beter van geworden. De Japanners en wij. Inderdaad is een deel van de auto-industrie onder grote druk komen te staan. Maar er is geen welvaartsverlies. Die werknemers zijn wat anders gaan doen, wellicht in de *hightech*. Het is een kwestie van aanpassen. Als je dat niet wilt, is het afgelopen.' ●

Vals is vals, echt is echt

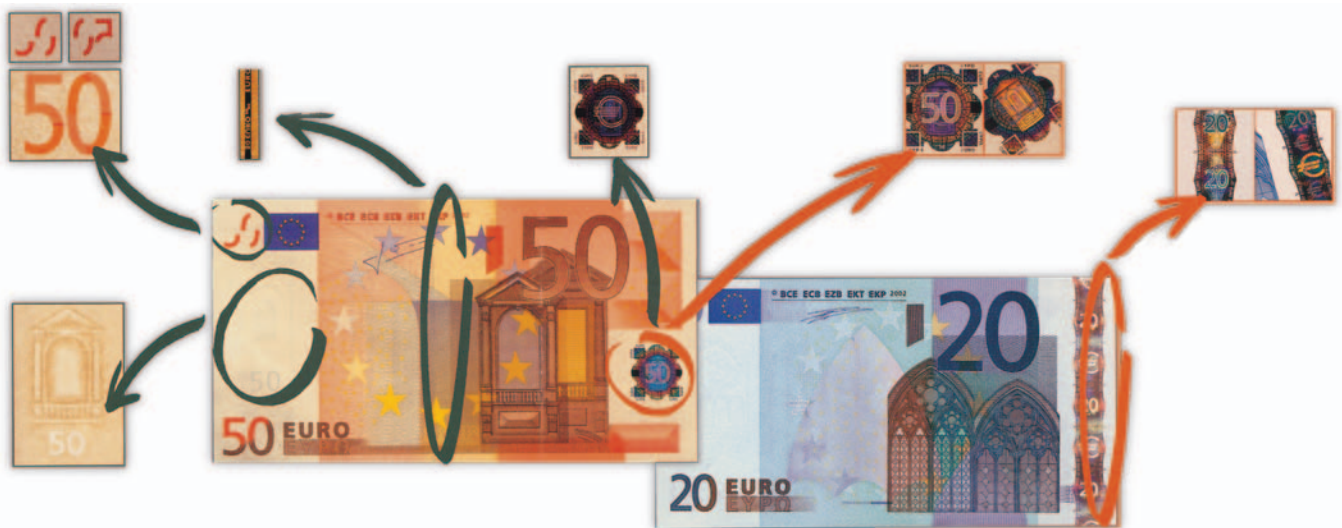
Consumenten halen negen van de tien valse biljetten eruit

Vals of echt? Vaak moeten we een bankbiljet in luttele seconden beoordelen. En dat kunnen we verrassend goed, zo blijkt uit recent onderzoek. Het publiek herkent gemiddeld negen van de tien imitatiebiljetten en caissières halen ze er bijna allemaal uit. Goed kijken, kantelen en voelen is de sleutel voor het goed herkennen van de (on)echtheid van bankbiljetten.

Marijke Hoogendoorn

een UV-lamp legt en oppervlakkig kijkt of 'iets oplicht' is dit een weinig betrouwbaar middel. Alleen afgaan op dergelijke technische hulpmiddelen is een stuk minder effectief dan het gebruik van de 'eigen persoonlijke hulpmiddelen': ogen en handen. Wel effectief zijn detectoren met een infrarode camera, al beoordelen deze ook maar op één kenmerk.

DNB heeft de cd-rom 'Echt of vals?' ontwikkeld om mensen beter te leren echte van valse biljetten te onderscheiden. Ook het leereffect van deze cd-rom is in het onderzoek vastgesteld. De cd-rom is door een deel van de proefpersonen bestudeerd vlak voor de test. Opmerkelijk is dat de burgers die eerst de cd-rom hebben doorgenomen, de test beginnen met een zeer hoge score (95% van de imitatiebiljetten worden als een imitatie herkend) en gedurende de test die hoge score weten te behouden. De niet-cd-rom-gebruikers beginnen met een lagere score (83%), maar gaan het gedurende het verloop van de test steeds beter doen en

Zowel het publiek als kassamedewerkers kunnen zeer goed echte van valse biljetten onderscheiden. Natuurlijk doen caissières, die dagelijks vele honderden biljetten in handen krijgen, het beter dan gewone consumenten. Consumenten halen negen van de tien valse biljetten eruit en caissières herkennen bijna alle valse bankbiljetten (in percentages: 92% respectievelijk 98%).

Duidelijk blijkt dat 'kijken, kantelen en voelen' een zeer probaat middel is voor het goed herkennen van de (on)echtheid van bankbiljetten. Iemand kan met zijn eigen ogen en handen meerdere echtheidskenmerken van een biljet controleren. Een hulpmiddel als een UV-lamp heeft daarbij weinig toegevoegde waarde. Sterker nog, als iemand louter en alleen een biljet onder

bereiken uiteindelijk een score van 92% (negen van de tien valse biljetten worden als vals herkend). Kassamedewerkers halen een zeer hoge score, waarbij de niet-cd-rom gebruikers nauwelijks onderdoen voor degenen die de cd-rom wel hadden bestudeerd voorafgaand aan de test: 96 respectievelijk 97% van alle imitatiebiljetten herkennen beide groepen als imitatie.

Iedere tester 216 biljetten

Aan het onderzoek hebben 41 burgers en 169 caissières meegedaan. Ieder kreeg 216 bankbiljetten voorgelegd, in allerlei soorten en maten: gloednieuwe, gebruikte en ernstig versleten biljetten met waarden van 10, 20, 50, 100 en 200 euro.

Iemand kan met zijn eigen ogen en handen verschillende echtheidskenmerken van een biljet controleren

Een derde van de 216 te testen biljetten zijn imitaties. Deze imitaties zijn door DNB uit de circulatie gehaald en zijn dus allemaal langere of kortere tijd in omloop geweest.

De testers kregen het gehele spectrum van imitaties voorgelegd: van zeer slecht nagemaakte biljetten tot 'bedrieglijk echte' imitaties. Omdat het gehele arsenaal van voorkomende imitaties is getest, zitten in de testset relatief meer goede imitaties dan er gewoonlijk in omloop zijn; omgekeerd zijn er in de praktijk meer slecht nagemaakte imitaties dan in de testset.

De onderzoeksvraag is eenduidig: van hoeveel bankbiljetten kunnen de proefpersonen goed beoordelen of ze echt zijn of vals? De proefpersonen moeten niet alleen zoveel mogelijk valse biljetten eruit halen. Ook de echte biljetten moeten als echt worden herkend: dat bepaalt mede de score. Een echt biljet vals noemen is net zo fout als andersom. Hoe meer biljetten een tester goed herkent, hoe hoger zijn score. Voor elk biljet kreeg de tester 15 seconden de tijd om het goed te bestuderen om daarna aan te geven of het biljet echt of vals is. In drie ronden met korte tussenpauzes kregen de testers steeds 72 biljetten voorgelegd.

Bij de tests met de caissières zijn meerdere testsituaties gebruikt: een groep deed de test zonder hulpmiddel en andere groepen gebruikten apparaten als infraroodcamera en UV-lamp. De proefpersonen kregen daarbij het apparaat dat ze ook gebruiken op hun werk.

Het onderzoek is uitgevoerd door collega's van de Divisie Betalingsverkeer Beleid en TNO.

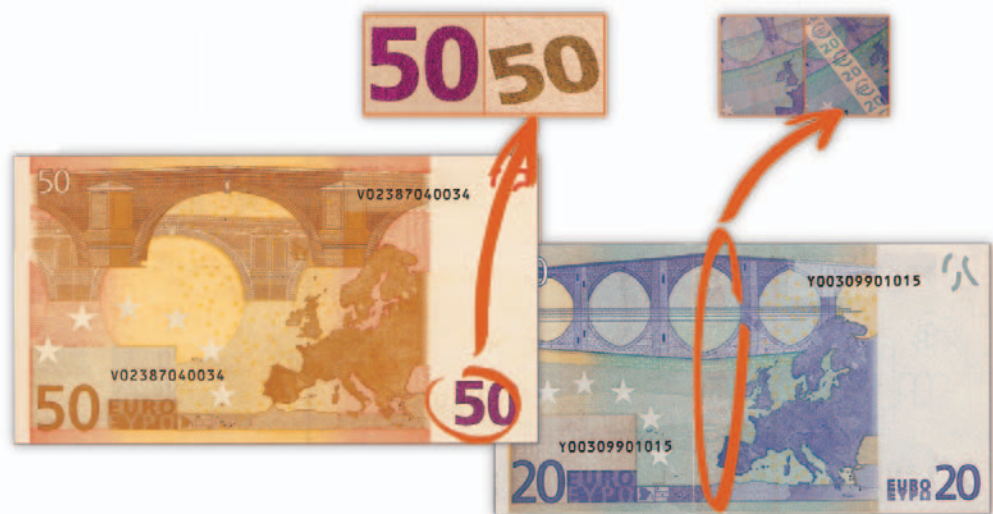
Het 'glimmertje'

De onderzoeksresultaten worden nog verder geanalyseerd. De detailgegevens kunnen van pas komen bij de ontwikkeling van (de echtheidskenmerken van) de nieuwe bankbiljetten. En natuurlijk sterkt het DNB in haar boodschap dat mensen prima in staat zijn echt en vals te onderscheiden, mits ze maar goed kijken, kantelen en voelen...

Als je mensen vraagt welke echtheidskenmerken ze kennen, dan weten ze er spontaan vaak slechts enkele te noemen, zoals het watermerk en 'het glimmertje' (het hologram). Maar er blijkt wel degelijk aardig wat latente kennis over (echtheidskenmerken van) bankbiljetten aanwezig te zijn. Dat is een teken van de kwaliteit, de zeggingskracht van de biljetten.

Eenieder die achteloos en zonder te kijken een biljetje aanneemt en in zijn broekzak stopt, loopt een heel kleine kans dat dit later een vals biljet blijkt te zijn. Omgekeerd wint iedereen die een paar seconden neemt voor het bestuderen van het biljet daar veel bij: de zekerheid dat een 'echt' biljet ook echt *echt* is! ●

De cd-rom 'Echt of vals' kun je downloaden van de website van DNB of bestellen via de informatiedesk van DNB. E-mail: info@dnb.nl / tel. 0900 - 5200520 (€ 0,35 per gesprek).

Financieel analfabetisme

Analfabetisme remt economische groei, zo stond er onlangs in de dagbladen te lezen. Het ging daarbij om het traditionele analfabetisme: mensen die niet kunnen lezen en schrijven. Daarvan zijn er in Nederland meer dan je zou denken: maar liefst anderhalf miljoen mensen. Daarnaast is de term functioneel analfabetisme ingevoerd. Hiermee wordt bedoeld op mensen die niet de technieken beheersen die je tegenwoordig nodig hebt om je staande te houden in de samenleving. Het gaat dan vaak om activiteiten waarbij je vroeger een mens, en nu een machine tegenover je hebt. Het kopen van een kaartje op het station, of het bellen van een *callcenter*, bijvoorbeeld. Voor een deel is functioneel analfabetisme een uitstervend probleem: nieuwe generaties zijn hiermee als vanzelfsprekend opgegroeid.

In de economische wetenschap staat een derde soort analfabetisme in het middelpunt van de belangstelling: financieel analfabetisme. Onderzoek laat zien dat veel mensen zo weinig financiële kennis hebben, dat je je moet afvragen hoe zij vorm kunnen geven aan eigen verantwoordelijkheid op financieel gebied.

Tijdens de jaarlijkse conferentie van de Divisie Wetenschappelijk onderzoek van DNB kwam de van oorsprong Italiaanse, maar in de Verenigde Staten wonende onderzoekster Annamaria Lusardi met een aantal concrete cijfers over de financiële geletterdheid, of liever gezegd het gebrek daaraan, van de Amerikanen. En dan gaat het er niet om dat de doorsnee Amerikaan er geen benul van heeft hoe een optie in elkaar zit, of een ingewikkeld beleggingsproduct of leasecontract. Nee, het gaat om basisbegrippen als inflatie en rente. Meer over de uitkomsten van dat onderzoek vindt u elders in dit magazine. Zou het met de financiële kennis van de Nederlander net zo bedroevend gesteld zijn? We zijn hier gewend aan

een samenleving met meer sociale zekerheid dan in de Verenigde Staten en een pensioenstelsel waarin je als werknemer nauwelijks zelf hoeft te beslissen. Inmiddels is er ook in Nederland een trend naar meer eigen verantwoordelijkheid voor het individu. Het maken van verantwoorde keuzes vereist op zijn minst basiskennis. Des te belangrijker om de financiële geletterdheid in ons land in kaart te brengen. Daarop is onderzoek door Maarten van Rooij van DNB, samen met Lusardi en Rob Alessie van de Universiteit van Utrecht, gericht. En er wordt met spanning op de resultaten gewacht. •

Henriëtte Prast is werkzaam als econoom bij DNB en is hoogleraar Persoonlijke Financiële Planning aan de Universiteit van Tilburg.

Veranderende organisatie vraagt om nieuwe arbeidsmarktcampagne

‘Werken aan vertrouwen’ benadrukt maatschappelijke rol DNB

‘Werken aan vertrouwen’. Deze slogan zet de toon in de nieuwe arbeidsmarktcampagne van DNB. Benadrukt wordt dat de centrale bank een belangrijke maatschappelijke rol heeft. Ook profileert DNB zich sterker als kennisinstituut. Met deze campagne laat DNB zien dat mensen de hoofdrol vervullen en dat DNB zich richt op talenten met enkele jaren ervaring én op starters.

Joyce Albers en Eric Lagerwey

‘De nieuwe koers is het gevolg van het feit dat DNB veel veranderingen heeft doorgemaakt’, zegt Lia van Heerwaarden van P&co. ‘Anno 2006 is DNB een organisatie die bekend wil staan als een in ons land unieke organisatie die zich sterk maakt voor stabiliteit van het financiële stelsel en van de instellingen die daarvan deel uitmaken. En zij wil gezien worden als gezaghebbend, transparant, onafhankelijk, kennisdelend, en efficiënt. De nieuwe campagne levert een substantiële bijdrage aan deze gewenste reputatie en laat duidelijk zien waar DNB voor staat. Zo profileert DNB zich als een aantrekkelijke werkgever. We willen mensen verleiden om te solliciteren. En dan nog het liefst mensen die passen bij de gewenste cultuur.’

Hoe is de cultuur van de centrale bank? ‘De cultuur intern is vrij informeel, als tegenwicht voor de formele wijze waarop we naar buiten moeten treden. Dat merk ik ook aan nieuwe collega’s en bezoekende studenten die vaak plezierig verrast zijn door de losse wijze van omgaan met elkaar. Een ander belangrijk cultuurkenmerk is dat van hoog tot laag in de organisatie de *drive* aanwezig is om het werk goed te doen; iedereen is erg betrokken.’

Alle vacatures van DNB zijn te vinden op de website (www.dnb.nl), werkzoekenden kunnen ook direct kijken op www.werkenbijdnb.nl. 'Voor 2006 en 2007 gaat het om jaarlijks ongeveer honderd vacatures', aldus Van Heerwaarden. 'Voorheen had ongeveer veertig procent van de vacatures betrekking op starters op de arbeidsmarkt en de rest op werkzoekenden met meer werkervaring. In de huidige situatie is er steeds minder vraag naar starters en dus meer ruimte voor mensen met werkervaring. Op de site lees je welke studierichtingen wij zoeken, maar je vindt er ook informatie over het zogeheten diversiteitsbeleid van DNB. Eén van de speerpunten van dit beleid is het vergroten van het aantal vrouwen op hoge(re) posities. De man/vrouw verhouding is op dit moment 65/35 procent, maar de meeste vrouwen werken in de lager ingeschaalde functies.'

De directie heeft de ambitie uitgesproken om in drie tot vijf jaar uit te groeien tot één van de meest gewaardeerde werkgevers in haar segment. Dit streven wordt onder meer vormgegeven door het loopbaanbeleid en het ruime opleidingsbudget. Om DNB-medewerkers te begeleiden is er bijvoorbeeld een management- en expertdevelopment-traject. 'Een belangrijk kenmerk hiervan is dat DNB onderkent dat niet iedereen de ambitie heeft om door te groeien tot manager. Daarom kun je bij DNB ook doorgroeien tot expert in je vakgebied en zo optimaal gebruikmaken van je eigen kwaliteiten.'

Wat als
haar
pensioenleeftijd
samenvalt
met een
beurskrach?

De nieuwe arbeidsmarktcampagne

Belangrijke kenmerken van de nieuwe arbeidsmarktcampagne zijn de nieuwe *pay off* 'Werken aan vertrouwen', de uitwerking van de kerntaken van de Nederlandsche Bank naar alledaagse situaties en de fotografie die laat zien dat de bank mensen in de hoofdrol plaatst. Er is gekozen voor een campagne die in de eerste plaats DNB als organisatie profileert. Die duidelijk maakt dat de centrale bank een unieke organisatie is die een actieve bijdrage levert aan het vertrouwen en de financiële stabiliteit van Nederland. De gekozen thema's laten zien hoe DNB invulling geeft aan haar taak om die stabiliteit te bewaken en de invloed die de centrale bank heeft op het leven van alle Nederlanders. Denk daarbij aan een gezonde verzekeringsmaatschappij en de kwaliteit van onze bankbiljetten. Door het unieke karakter en het belang van DNB te laten zien, komt de centrale bank naar voren als een interessante werkgever, lees ook de ervaringen van DNB'ers op pagina 14 en 15. En, niet onbelangrijk, DNB zet zo een sterk, onderscheidend en aantrekkelijk werkgeversmerk neer.

Van Heerwaarden benadrukt dat het ook altijd de moeite waard is om open sollicitaties op te sturen 'We behandelen ze serieus en als er niet direct een passende openstaande functie is, kunnen we ze altijd in portefeuille houden.' Wat kan zij nog meegeven voor geïnteresseerden? 'Onze kernwaarden zijn openheid, samenwerking, eigen verantwoordelijkheid en veranderingsgezindheid. Als je daarnaast gemotiveerd bent om bij een maatschappelijk betrokken organisatie te komen werken en nieuwsgierig bent, kun je bij DNB vol vertrouwen werken aan een mooie carrière.'

Ontmoet DNB op de Carrièrebeurs op 3 en 4 maart in de Amsterdamse RAI.

'De samenwerking en omgang met collega's is goed'

Naam: Ariena van Wageningen

Leeftijd: 42

Opleiding: WO politicologie

Werkervaring: sinds 1989

Huidige functie: Senior beleidsmedewerker betalingsverkeer

Werkt bij DNB sinds: 1999

Werkzaamheden: Overleg met aanbieders en gebruikers retailbetalingsverkeer in het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer, overleg en nota's over efficiencyverbeteringen in het betalingsverkeer (stimuleren elektronisch betalen, terugdringen contant geld) en de consequenties van de Single Euro Payments Area voor eindgebruikers (consument en ondernemer) en de nieuwe richtlijn voor (niet-bancaire) betaaldiensten in de interne markt.

Werk sfeer DNB: Binnen de divisie betalingsverkeer is het gezellig, het is wel hard werken en druk, de samenwerking en omgang met collega's is goed. DNB-breed is het soms wat formeel, maar dat is juist wel prettig op zijn tijd.

Naam: Jeanine Kippers

Leeftijd: 32

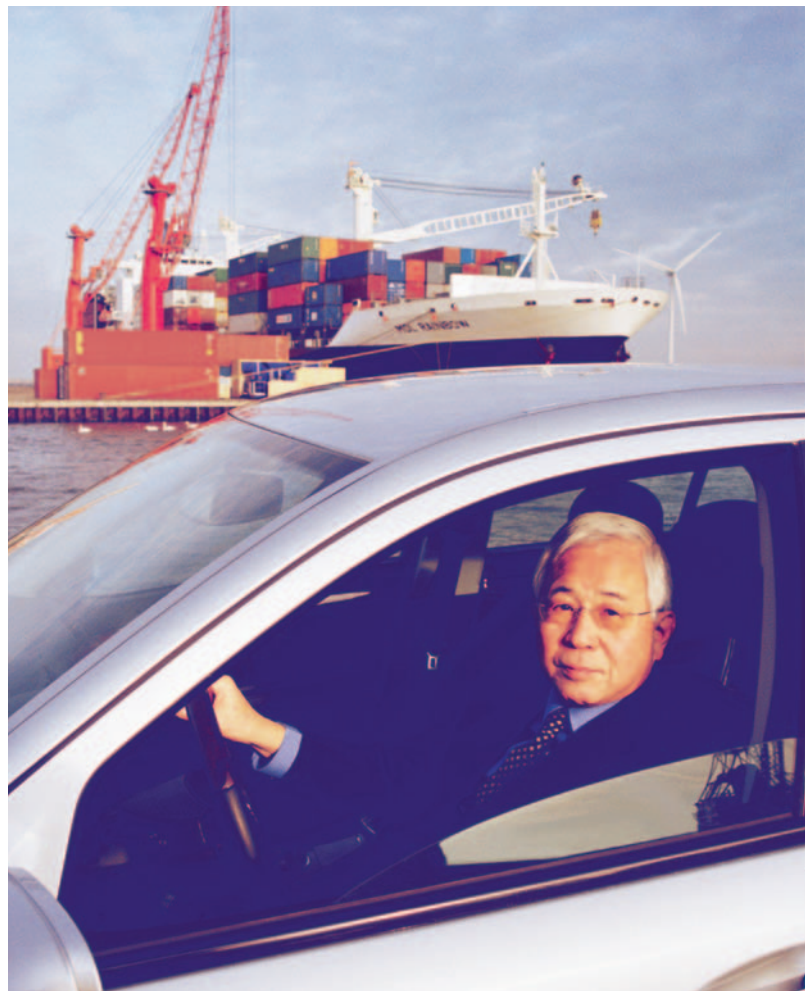
Opleiding: Econometrie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, in 2004 gepromoveerd

Werkervaring: verschillende functies bij DNB, van betalingsverkeer naar toezicht overgestapt bij de toenmalige Pensioen- & Verzekeringskamer.

Huidige functie: Beleidsmedewerker toezicht

Werkt bij DNB sinds: 1997

Werkzaamheden: Met mijn collega's bereid ik internationaal overleg voor en doen we voorstellen voor harmonisatie en modernisering van het solvabiliteitstoezicht. Solvency II is

‘Het hogere management is toegankelijk en het contact is informeel’

een groot Europees project om tot nieuwe Europese richtlijnen voor verzekeringstoezicht te komen. Op mondiaal niveau willen we met onze buitenlandse collega-toezicht-houders risicogebaseerde solvabiliteitsstandaarden ontwikkelen. DNB draagt actief bij aan deze internationale projecten die uiteindelijk hun weerslag zullen hebben op de toezichtsnormen in Nederland.

Werksfeer DNB: Ervaar ik als zeer prettig. We gaan collegiaal en professioneel met elkaar om. Het hogere management is toegankelijk en het contact is informeel. Binnen mijn divisie stellen we ons flexibel op. Dat is ook nodig want we zijn over twee locaties (Amsterdam en Apeldoorn) verdeeld.

Wat als
zijn overboeking
naar Hong Kong
halverwege
de weg
kwijtraakt?

‘Namens DNB ga ik naar vergaderingen van de Club van Parijs en de OESO’

Naam: Job de Ruiter

Leeftijd: 25 jaar

Opleiding: Economie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam en de Ludwig Maximilians Universität (LMU) in München

Werkervaring: Na studie in dienst bij DNB bij divisie Monetair en economisch beleid en sinds dit jaar werk ik bij de divisie Financiële Markten.

Werkt bij DNB sinds: 2003

Functie: Beleidsmedewerker bij de afdeling Risicomanagement, divisie Financiële Markten.

Werkzaamheden: Ik houd me bezig met landenrisicobeleid, met name gericht op Azië. Ik maak analyses, die onder andere bij de beoordeling van verzekeringsaanvragen voor exportkredieten gebruikt worden en door de directie bij vergaderingen. In dit kader ga ik namens DNB naar vergaderingen van de Club van Parijs en de OESO.

Werksfeer DNB: Ik ervaar de mensen bij DNB als erg collegiaal. Daarnaast zijn de lijnen naar de directie kort, wat erg prettig werkt.

Beslissen over geld valt niet mee

Een onderzoek naar de financiële kennis van de Nederlander

De meeste mensen zijn niet dol op geldzaken. Toch moeten we ons daar meer dan ooit mee bezighouden. We moeten vaker zelf beslissen hoe we een pensioengat vullen en zelf uitmaken hoe we sparen of beleggen voor later. Ook moeten we zelf onze ziektekostenverzekeraar kiezen, zelf bepalen of we meedoen aan een levensloop- of spaarloonregeling, en of we van energieleverancier moeten wisselen. Kunnen we al die financiële keuzes wel aan?

Erica Verdegaal

Kunnen Nederlanders zelfstandig hun financiële toekomst plannen? Die vraag is veel eenvoudiger te stellen dan te beantwoorden, ondervond het economentrio Maarten van Rooij (DNB), Rob Alessie (Universiteit van Utrecht) en Annamaria Lusardi (Dartmouth College in Hanover, VS), die als gastonderzoekster bij DNB uit de Verenigde Staten overkwam. Samen bestuderen ze het verband tussen de financiële kennis, de planningsvaardigheden en de rijkdom van Nederlanders. Die kwestie is belangrijk én actueel, ook voor de Nederlandsche Bank. Van Rooij: 'DNB wil graag weten hoe mensen omgaan met de eigen financiële verantwoordelijkheid, want de beslissingen van huishoudens beïnvloeden niet alleen hun eigen geldzaken, maar mogelijk ook de stabiliteit van het financiële systeem. Zou blijken dat veel consumenten problemen hebben met zelf financieel beslissen en risico dragen, dan zouden de overheid en pensioenfondsen hun beleid rond pensioen daarop kunnen aanpassen.'

Al eerder bleek uit wetenschappelijk onderzoek dat Nederlanders maar weinig van pensioenen weten. Afgelopen september werd de financiële kennis van de Nederlander verder in kaart gebracht via de DNB Household Survey, een enquête die DNB jaarlijks houdt onder een representatieve groep Nederlanders. Het onderzoeksdrietal Van Rooij, Alessie en Lusardi stelde vijf eenvoudige vragen over rente en inflatie, plus

acht vragen over beleggen. Ze vroegen bijvoorbeeld: stel dat in 2010 zowel uw inkomen als de prijzen zijn verdubbeld. Kunt u dan meer, minder of hetzelfde kopen? En waarvan wisselt de waarde het sterkst: van spaargeld, van aandelen of van obligaties? Of welke belegger loopt het meeste risico: iemand die één belegging aanhoudt of iemand die zijn vermogen spreidt over meer soorten beleggingen? En als de rente stijgt, zal de koers van obligaties dan stijgen of dalen?

Onder de maat

De eerste onderzoeksresultaten zijn nu in kaart gebracht. Op het eerste gezicht lijken die cijfers interessant en veelzeggend. Zo wist 40% van de respondenten alle vragen over rente en inflatie juist te beantwoorden, terwijl slechts 5,9% alle beleggingsvragen goed aankruiste. Verder blijkt dat financiële kennis toeneemt naarmate het opleidingsniveau stijgt. Van Rooij: 'Maar zelfs universitair opgeleide mensen maken missers. Van de vijf eenvoudige vragen over inflatie en rente had slechts tweederde van de hoogopgeleiden alles goed. Dat lijkt me vrij weinig, al hebben we geen vergelijkingsmaatstaf.' Echt ondermaats blijkt de kennis van obligaties te zijn. Van Rooij acht dat mogelijk verklaarbaar doordat maar vijf procent van de Nederlandse huishoudingen in obligaties belegt. Verder valt op dat de financiële

Slechts drie op de tien vijftigplussers plannen hun pensioen

kennis van vrouwen ver achterblijft bij die van mannen, vooral als het om beleggen gaat. Slechts 8% van de vrouwen had zeven of acht vragen over beleggen goed, tegen 35% van de mannen.

Maar het gaat hier niet om een marktonderzoek, maar om een wetenschappelijke studie. Alessie: 'Wij willen statistische verbanden leggen. We weten bijvoorbeeld dat de financiële kennis van mensen stijgt naarmate men meer belegt en naarmate men meer vermogen heeft. Maar we weten nog niet of mensen nou rijker worden en vaker beleggen doordat ze financieel meer weten, of dat ze, juist omgekeerd, financieel beter geïnformeerd raken doordat ze vermogen hebben of meer beleggen. We worstelen nog met het trekken van betrouwbare conclusies uit de nu verzamelde informatie.'

Black box

Op dit onderzoeksterrein zijn we pioniers, legt Lusardi uit, die zich via een Amerikaanse steekproef al eerder verdiepte in de financiële kennis van mensen. Zo publiceerde ze vorig jaar een studie naar het verband tussen de financiële kennis van een groep vijftigplussers en de mate waarin ze hun pensioensituatie plannen. 'Dit onderzoek onder Nederlanders is voor mij heel spannend', zegt Lusardi. 'Nu kunnen we de situatie in verschillende landen vergelijken.' Maar helaas weten de onderzoekers nog vooral veel dingen niet. Lusardi: 'We hebben nog geen idee wat de financiële basiskennis van mensen zou moeten zijn. Wie weet is informatie of kennis eigenlijk niet zo belangrijk, want in principe kun je zorgen dat mensen aan betrouwbare informatie kunnen komen. Of wie weet hangt financiële kennis samen met wat je jong leert op school. We beginnen pas met de ontrafeling van deze *black box*. Dat is heel uitdagend, al hebben we helaas nog te weinig gegevens om harde wetenschappelijke uitspraken te kunnen doen.'

Uitstelgedrag

Lusardi's onderzoek onder Amerikanen werpt wel al enig wetenschappelijk licht op de vraag of mensen in staat zijn hun pensioensituatie te plannen. De resultaten stemmen weinig vrolijk. Een behoorlijke groep Amerikaanse 50-plussers blijkt geen notie te hebben van economische begrippen zoals aandelen, obligaties, beleggingsfondsen en samengestelde rente. Dat laatste heet ook wel rente-op-rente, het is de totale rentewinst over meer dan

één jaar. Net als in Nederland zijn vooral vrouwen financieel karig onderlegd. Ook begrijpen velen weinig van leningen en rentestanden, iets wat al eerder was aangetoond in Engels onderzoek. En net als de inwoners van diverse Europese landen blijken ook de Amerikanen matig te scoren op de interpretatie van cijfers. Lusardi toonde verder aan dat mensen die meer financiële kennis hebben risicovoller en bekwaamer investeren. Het plannen van pensioen blijkt voor de meeste mensen erg moeilijk. Slechts drie op de tien vijftigplussers doen het en slechts twee daarvan houden zich aan hun eigen voornemens. Volgens Lusardi kunnen de oorzaken liggen in een gebrekkig begrip van de werking van inflatie, beleggingsrisico en vooral van samengestelde rente.

Lusardi: 'In deze tijd van herzieningen van sociale- en pensioenstelsels komen steeds meer financiële keuzes terecht op de schouders van de mensen zelf. Dat maakt het belangrijk te weten welke moeilijkheden mensen daarmee kunnen hebben en hoe schokken op de financiële markten kunnen doorwerken in het gedrag en het vermogen van gezinnen.' Met wetenschappelijke belangstelling volgen de onderzoekers daarom ook de invoering van ons nieuwe ziektekostenstelsel. Alessie: 'Elke Nederlander, arm of rijk, moet daarbij keuzes maken. Dat kan belangrijke informatie opleveren over het niveau van hun financiële kennis. We denken na over de vragen die we daarover kunnen stellen in de DNB Household Survey van 2006.'

Het definitieve antwoord op de vraag of Nederlanders hun financiële toekomst kunnen plannen, zal echter nog vele jaren onderzoek vergen. 'We leren stap voor stap', zegt van Rooij, die hoopt dat andere wetenschappers op deze studie zullen voortbouwen. 'Uit eerder onderzoek weten we dat veel mensen financiële beslissingen het liefst uitstellen of mijden. Ze zijn daarom best tevreden met een verplicht pensioensysteem waarin alles vanzelf wordt geregeld.' Ook praktijksituaties in andere landen zijn het bestuderen waard. Van Rooij: 'In Engeland is het pensioensysteem een aantal jaren geleden grondig hervormd naar een systeem waarbij mensen zelf veel moeten plannen en beslissen. Je ziet dan dat mensen daar veel moeite mee hebben. Nu is de situatie ontstaan dat veel Engelsen, net zoals Amerikanen, niet voldoende sparen voor hun pensioen. Daarvan kunnen wij veel opsteken.' ●

Gastonderzoeker Annamaria Lusardi.

Folder en de cd-rom belichten de echtheidskenmerken van het eurobiljet:

Hoe herken je een echt eurobiljet? En hoe haal je een vals exemplaar er meteen uit?

Kijken, Kantelen en Voelen

Zo heet de voorlichtingsfolder van DNB waarin de echtheidskenmerken van de eurobiljetten worden getoond en toegelicht. De folder legt u, met behulp van plaatjes van de verschillende biljetten, uit hoe de echtheidskenmerken van de eurobiljetten u helpen een echt biljet van een vals biljet te onderscheiden. Speciale apparatuur is hiervoor niet nodig. U hoeft alleen naar de bankbiljetten te Kijken, ze te Kantelen en te Voelen.

Cd-rom 'Echt of vals?'

Naast deze folder is er ook een cd-rom waarop uitgebreid staat wat je moet doen om eurobiljetten snel en goed op echtheid te controleren. Behalve een aantal 'snelle controles', waarmee je in vijf stappen het eurobiljet kan controleren, worden alle echtheidskenmerken nog eens helder en toegankelijk gepresenteerd, inclusief de kenmerken die zichtbaar zijn met UV-lamp en infraroodapparaat. Ook biedt de cd-rom voorbeelden van vervalste kenmerken. De cd-rom sluit af met een spel waarbij het geleerde in de praktijk kan worden gebracht.

De folders of de cd-rom bestellen

De folders en de cd-rom kunnen gratis worden besteld bij DNB, per mail via info@dnb.nl, en zijn ook online beschikbaar op onze website, www.dnb.nl, en kunnen daar worden gedownload.

Een greep uit de activiteiten van DNB in 2006

Aan initiatieven geen gebrek dit jaar. In dit overzicht een bloemlezing van de activiteiten die voor 2006 op de agenda staan.

Guldenmunten omwisselen vóór 01-01-07

Alleen dit jaar nog kan iedereen oude guldenmunten omwisselen voor euro's. In samenwerking met het ministerie van Financiën zal DNB via een uitgebreide voorlichtingscampagne alle Nederlanders hierop wijzen. U kunt nog met uw guldens terecht bij de agentschap-

pen van DNB in Eindhoven, Hoogeveen, Wassenaar en Amsterdam.

In 2006 zijn de openingstijden van het agentschap Amsterdam verruimd, hier kunt u nu op werkdagen van 9.00 tot 16.00 uur terecht. De overige agentschappen zijn open van 9.00 tot 12.00 uur.

Tweede serie eurobiljetten op komst

Dit jaar wordt hard gewerkt aan een nieuwe serie eurobiljetten. Waarschijnlijk zitten ze nog voor het einde van dit decennium in uw portemonnee. Het tijdstip van uitgifte is afhankelijk van de beschikbaarheid van nieuwe echtheidskenmerken. De biljetten worden coupure voor coupure uit-

gegeven over een periode van drie jaar: dus elk half jaar een nieuw biljet. Bij het ontwerp wordt gebruik gemaakt van de belangrijkste thema's van de huidige biljetten, ook zal worden gezocht naar mogelijkheden voor het vervaardigen van meer duurzame biljetten.

Nieuwe uitgave: Overzicht Financiële Stabiliteit

Om een betrouwbaar beeld te geven van de meest actuele financiële stabiliteitsrisico's voor Nederland stelt DNB twee maal per jaar een integraal Overzicht Financiële Stabiliteit (OFS) samen. Elk OFS geeft een totaaloordeel over de schok-

bestendigheid van banken, pensioenfondsen en verzekeraars. Daarbij wordt ingezoomd op de belangrijkste risico's voor financiële stabiliteit in Nederland, waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijke wisselwerking tussen ont-

wikkelingen in de financiële sector én ontwikkelingen in de internationale conjunctuur, financiële markten, huishoudens, bedrijven, betalingsverkeer en infrastructuur. Om de risico's en de samenhang daartussen inzichtelijk te maken wor-

den in het OFS scenario's gepresenteerd. Op grond van de integrale analyse worden beleidsoverwegingen opgesteld.

Kennisinstituut: scherpe focus

Voor een goede uitvoering van haar taken heeft DNB hoogwaardige kennis en statistieken nodig. DNB is daarom ook een kennisinstituut. Om als kennisinstituut de focus scherp te houden, heeft DNB vier gebieden benoemd die de komende tijd

extra onderzoek waard zijn: de houdbaarheid van ons pensioensysteem; verschillende (Europese) toezichtsystemen; het functioneren van de verzekeringsmarkt en de ontwikkeling van het betalingsverkeer in Europa.

Bazel II: Internationale afspraken over kapitaalsvereisten van banken

Het Bazels Comité van banktoezichthouders heeft met het raamwerk Bazel I in 1988 internationale afspraken gemaakt over de kapitaalsvereisten van banken. Bazel II bouwt voort op Bazel I maar zal gedifferentieerder zijn en bijdragen aan een gezonder bankwezen doordat het kapitaalsvereisten beter laat aansluiten op de risico's. Bazel I was een belangrijke mijlpaal want daarmee gingen voor

het eerst toezichthouders uit meerdere landen dezelfde spelregels hanteren voor het banktoezicht. Onlangs heeft het Europees Parlement groen licht gegeven voor de invoering van Bazel II. Op 1 januari 2007 moet Bazel II zijn ingevoerd in de EU-landen.

Binnen de EU is het Bazel II-raamwerk niet alleen op banken van toepassing maar ook op beleggingsondernemingen.

Cybercops verbeteren internettoezicht

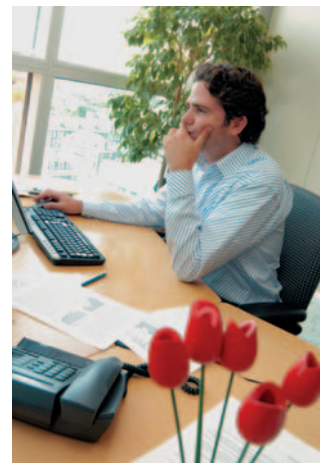
Grote voordelen zijn straks te behalen met de nieuwe versie van H.I.T.S. ofwel het 'Handhavinggericht Internet Toezicht Systeem'. De zogenoemde *cybercops* van DNB houden met behulp van dit systeem toezicht om

consumenten te beschermen tegen malafide ondernemers die financiële activiteiten en diensten aanbieden op het internet. Het systeem wordt gebruikt door DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

Solvency II: nieuwe regels voor verzekeraars

De jaarverslagen van Europese ondernemingen die aan een beurs genoteerd staan (ongeveer 7000 ondernemingen) moeten sinds 2005 voldoen aan bepaalde internationale regels. Voor DNB betekende dit dat solvabiliteitsberekeningen en toezichtsrapportages moesten worden aangepast aan de nieuwe internationale regels voor financiële verslaggeving (IFRS). Toezichthouders houden de solvabiliteit van financiële instellingen in de gaten. Dat wil zeggen de mate waarin instellingen aan hun verplichtingen kunnen voldoen. De solvabiliteit wordt berekend met regels die ook voor financiële verslagen gelden. Voor de banken en effecten-instellingen is DNB klaar met de IFRS-aanpassingen. Voor de verzekeraars nog niet. Op termijn, in 2012, komt er een nieuw systeem voor de solvabiliteitsberekening: *Solvency II*. De huidige regels stammen

nog uit 1993 en daarom is in 2005 besloten tot een tussenoplossing: de modernisering van de verslagstaten van verzekeraars. Dit zal in 2006 worden uitgewerkt. Het is de bedoeling dat deze nieuwe regels per 1 januari 2007 ingaan. Verzekeraars berekenen nu vaak hun beleggingen op rekenrente. DNB vraagt hen hun verplichtingen op marktwaarden te gaan uitrekenen, in lijn met IFRS. Daardoor kun je als toezichthouder beter zien hoe de verzekeraar er werkelijk voorstaat.

DNB voorziet onderwijs van informatieset over prijsstabiliteit

Begin 2006 ontvingen ruim 600 Nederlandse scholen in het voortgezet onderwijs een informatieset over prijsstabiliteit. De set draagt als titel 'Prijsstabiliteit, waarom is dat belangrijk voor jou?' Jonge tieners en hun docenten krijgen door middel van een animatiefilm, een brochure voor leerlingen en een docentenboek uitgelegd waarom

prijsstabiliteit belangrijk is. Prijsstabiliteit is ook de belangrijkste doelstelling die de politiek heeft opgelegd aan het Eurosysteem. Het Eurosysteem bestaat uit de Europese Centrale Bank (ECB) in Frankfurt en de nationale centrale banken van alle eurolanden, waaronder DNB. De campagne wordt daarom min of meer gelijktijdig in heel Europa ge-

voerd. Maar liefst 50.000 scholen in het eurogebied ontvangen de set in hun eigen taal.

De set kan worden bekeken op of gedownload van de site van de ECB: www.ecb.int.

Op www.dnb.nl staan onder de kop 'Onderwijs nog meer onderwijsproducten' van DNB.

Nieuwe spelregels voor pensioenfondsen: FTK

DNB ziet erop toe dat pensioenfondsen hun bezittingen in lijn houden met hun verplichtingen en daarbij nog een appeltje voor de dorst bewaren om tegevallers op te vangen. Echter, de spelregels voor het toezicht op de pensioenfondsen zijn aan verandering toe. Bijvoorbeeld: de waarde van hun bezittingen en verplichtingen hoeft weinig te maken te hebben met de marktwaarde daarvan. Ook hangt de omvang van het appeltje voor de

dorst niet altijd samen met de kans op 'grote dorst'. Bovendien hoeven de pensioenfondsen nog onvoldoende rekening te houden met wat hen in de toekomst allemaal boven het hoofd zou kunnen hangen. Per 1 januari 2007 komt daarin verandering. Dan treedt het Financiële Toetsingskader (FTK) in werking. Het FTK zal worden verankerd in de nieuwe Pensioenwet die is opgesteld door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

Nieuwe wet voor toezicht op de financiële infrastructuur

Nieuwe wetgeving is op komst voor het toezicht op de financiële infrastructuur, oftewel op de systemen die zorgen voor de massale afwikkeling van betalings- en effectentransacties. Als bijvoorbeeld de apparatuur ergens uitvalt, dan kan dat de goede afwikkeling van betalings- en effectentransacties verhinderen. Dit kan op zijn beurt weer een gevaar vormen voor

de stabiliteit van het financiële stelsel. Dit systeemrisico beperken is dan ook het primaire doel van het DNB-toezicht op de financiële infrastructuur (ook wel *Oversight* genoemd). De nieuwe wetgeving voor het systeemtoezicht is een onderdeel van de nieuwe Wet op het financiële toezicht en treedt in werking in 2007.

Efficiënte internationale betalingen

Commerciële banken moeten snel, efficiënt en veilig internationale betalingen kunnen doen. Die betalingen lopen altijd via centrale banken, zoals DNB, die daarvoor hun eigen systemen aan elkaar hadden geknoopt, Target 1. Eind 2007, begin 2008 worden deze nationale betaalsystemen

vervangen door een gezamenlijk systeem: Target 2. DNB werkt in Europees verband mee aan de ontwikkeling en implementatie van Target 2. Met dit gezamenlijke systeem worden binnen het gehele eurogebied voor dezelfde diensten dezelfde tarieven in rekening gebracht.

Vakkennis delen met Oost-Europa

Van Armenië tot Slovenië: seminars op locatie zijn succesvol

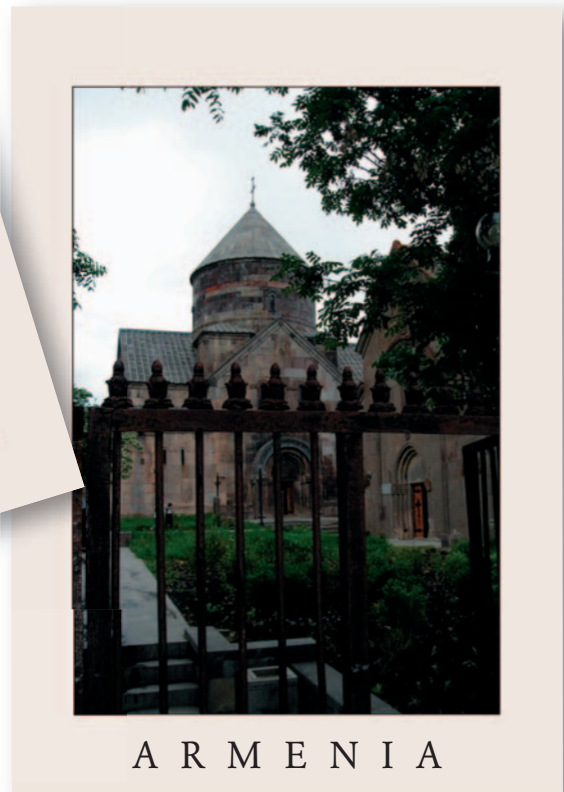
Een seminar houden in een kiesgroeland pakt heel goed uit, zo blijkt uit recente ervaringen in Slovenië en Armenië. In de Nederlandse kiesgroep zitten veel voormalige Oostbloklanden, die bezig zijn met de overgang naar een markteconomie en de toekomstige invoering van de euro. Zij moeten straks ook aan de Europese wet- en regelgeving voldoen. Daarom is er veel belangstelling voor de expertise van collega's van Europese centrale banken.

Joyce Albers

'Slovenië hoopt per 1 januari 2007 over te gaan op de euro. Nog niet zo lang geleden is het land lid geworden van de EU en het stelsel van Europese centrale banken. De medewerkers van de Sloveense centrale bank maken daarom graag gebruik van onze kennis.' DNB'er Michiel van Doeveren, die dit zegt, is werkzaam op het gebied van betalingsverkeer en toog onlangs met zijn collega Carlo Winder naar Ljubljana in Slovenië om daar

hun vakkennis te delen met de Balkan-collega's. 'Onze afdeling geeft tweemaal seminars in Amsterdam over actuele ontwikkelingen in het betalingsverkeer. We besloten dit keer naar de Sloveense hoofdstad zelf te gaan en dat was een succes. We konden daar zonder problemen betalen in euro's en zagen hoe het betalen daar verloopt. Tijdens het seminar haakten we hier dan weer op in. Bovendien konden we veel specifieker op de stof en de behoeften van de groep ingaan omdat we met zijn tweeën de presentaties verzorgden. En omdat wij dáár waren, kwamen er veel meer deelnemers op het seminar af. Amsterdam is toch

een hele reis. Nu kwamen deelnemers behalve uit Slovenië, ook uit Albanië, Bulgarije, Kroatië, Macedonië, Montenegro, Oekraïne en Roemenië.’ Hiermee was een groot deel van de kiesgroeplanden vertegenwoordigd.

Deze kiesgroeplanden zijn de landen die Nederland vertegenwoordigt in het IMF en de Wereldbank, waartoe ook Israël, Armenië, Bosnië, Cyprus, Georgië en Moldavië behoren. Deze landen hebben voorrang bij de kennisoverdracht, de zogenoemde Technische Assistentie (TA) die DNB levert. Carel van den Berg, DNB-coördinator TA: ‘Het leuke is dat in de

‘Roemenië, Bulgarije en Kroatië willen in de toekomst lid worden van de EU en over op de euro. Er is dus veel vraag naar assistentie.’

Nederlandse kiesgroep veel voormalig Oostbloklanden zitten. Deze landen zijn allemaal bezig met de overgang van plan- naar markteconomie. Er is dus veel werk aan de winkel. Daarnaast is een aantal van de kiesgroeplanden juist over op de euro of zijn zij kandidaat-lidstaat. Zo willen landen als Roemenië en Bulgarije in 2007 lid worden van de EU. Voor Bulgarije staat de invoering van de euro voor 2009 gepland. Er is veel vraag naar assistentie van de centrale banken en toezichthouders van die landen, omdat zij - om te kunnen toetreden - aan Europese wet- en regelgeving moeten voldoen.’ DNB krijgt echter ook verzoeken uit andere hoek. ‘Zo zijn we in 2005 benaderd door Palestina. Het is interessant als je bedenkt dat wij ook met Israël contact onderhouden. Maar ook van de kant van Filipijnen, Indonesië en de Antillen krijgen we geregeld vragen naar technische assistentie.’

Een van de seminar-onderwerpen waar veel landen in geïnteresseerd zijn, is de Nederlandse collectiestrategie voor de betalingsbalans. Nederland is in 2003 overgegaan op het systeem van directe rapportages. Dat wil zeggen dat de gegevens voor de betalingsbalans van Nederland, die DNB verzamelt direct via internet aan DNB geleverd worden door een aantal geselecteerde bedrijven. Voorheen moesten alle bedrijven in beginsel hun volledige buitenlandse betalingsverkeer aan DNB rapporteren.

**‘Technische assistentie is
geweldig werk; je krijgt
dankbare en enthousiaste
reacties en bouwt tegelijkertijd
een groot netwerk op.’**

Pim Claassen, afdelingshoofd Betalingsbalans & Financiële rekeningen: ‘Met deze nieuwe manier van informatie vergaren en statistieken maken, loopt Nederland internationaal gezien voorop en landen willen dus graag in onze kennis en ervaring delen. Recentelijk zijn Denemarken en Oostenrijk overgegaan op een soortgelijke collectie-strategie. Ook België is er momenteel druk mee. Van de 25 EU-lidstaten zijn inmiddels al tien landen overgegaan op een systeem van directie rapportages. Niet alleen binnen Europa, waar de eenwording van de markt voor betalingsverkeer tot strategieaanpassingen dwingt, is interesse voor onze systematiek. Ook landen als China, Korea, Japan en de Filipijnen tonen grote belangstelling. Wij vinden het erg leuk als we ook voor die landen iets kunnen betekenen. We werken er nu aan een apart seminar in die regio te organiseren voor Aziatische landen.’

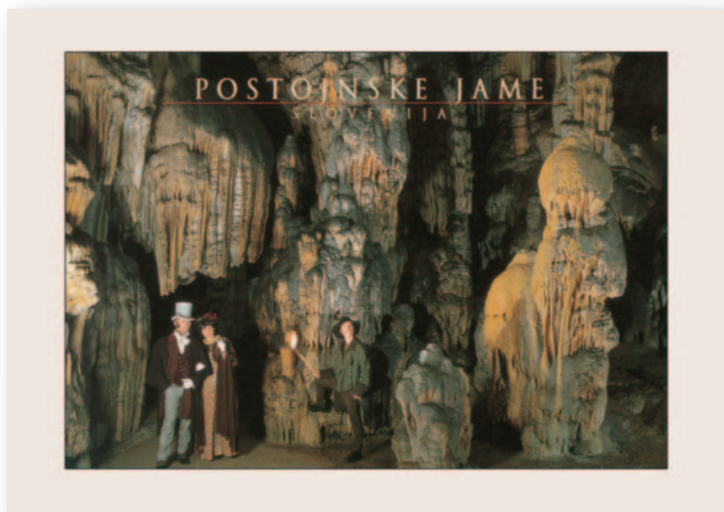
‘Juist de seminars gaan een steeds grotere rol spelen bij technische assistentie’, vertelt Van den Berg, vooruitblikkend op het programma voor 2006. ‘Er staan voor komend jaar alleen voor Amsterdam al zeven seminars gepland, waaronder dit voorjaar

voor het eerst een groot seminar over financiële stabiliteit. Een onderwerp dat altijd al een rode draad vormde van de verschillende seminars over bijvoorbeeld betalingsverkeer en toezicht. Nu DNB sinds ruim anderhalf jaar een aparte divisie heeft die zich met dit onderwerp bezighoudt, gaan we in dit seminar in op specifieke vragen als ‘Wat is financiële stabiliteit?’ en ‘Hoe meet je het en hoe vertaal je analyses naar concreet beleid?’ De belangstelling voor dit onderwerp is groot. Daarnaast zullen er ook in 2006 weer veel experts van bijna alle divisies van DNB op pad gaan om gericht mee te werken aan projecten in bijvoorbeeld Bulgarije en Roemenië.’

DNB kan terugkijken op tachtig activiteiten in 2005 met ruim twintig landen, waarbij zo’n zeventig experts van DNB waren betrokken. Van den Berg: ‘Technische assistentie is geweldig werk, want je krijgt dankbare en enthousiaste reacties. En het scheelt ook dat je in de toekomst bij grote overleggen nog eens samen kunt optrekken en ingangen hebt bij andere centrale banken door het grote netwerk dat wij zo opbouwen.’

Over de ervaringen bij een seminar in Armenië leest u op pagina 26.

Voor bankbiljettenseminar naar Armenië

DNB heeft de traditie om elke twee jaar een seminar over het onderwerp bankbiljetten aan te bieden aan de kiesgroeplanden. Het seminar *Cash Handling* behandelt een groot aantal onderwerpen die te maken hebben met ontwerp, productie, verwerking en de distributie van bankbiljetten. Voor andere centrale banken is het een goede gelegenheid om nieuwe inzichten op te doen aan de hand van de inrichting van de bankbiljettendistributie in Nederland. DNB wordt op dit gebied gewaardeerd als een vernieuwende centrale bank. Maar ook Europese ontwikkelingen op het gebied van cash geld passeren automatisch de revue, omdat DNB hier natuurlijk mee te maken heeft.

Afgelopen november is het seminar *Cash Handling* voor het eerst in het buitenland gehouden. De gedachte hierbij is dat een bijeenkomst in de regio wat laagdrempeliger is dan een seminar bij DNB. Amsterdam is toch één van de duurere hoofdsteden in Europa en ligt voor veel deelnemers ook wat 'meer uit de route'. Door de goede contacten die DNB onderhoudt met de centrale bank van Armenië, is besloten het seminar in 2005 in dit land te houden. Een groot voordeel voor de Armenen is dat de kennisoverdracht naar hun centrale bank intensiever is doordat een grotere groep medewerkers aan het seminar heeft deelgenomen.

Het is leuk om te zien dat andere landen een heel andere aanpak hebben. In het zakelijke Nederland is het bijvoorbeeld vrij ongewoon om voorafgaand aan een seminar een hele dag in te ruimen voor een sociaal programma. Toch werkt dit heel goed. Een groep deelnemers die al helemaal geïntegreerd aan een seminar begint, is veel actiever en stelt meer vragen. Een groot voordeel voor DNB'ers is de enorme hartelijkheid waarmee Armenen

hun gasten verwelkomen. Uitgebreide maaltijden en lunches, al dan niet met muziek en speeches over en weer, met veel gelukwensen, zijn onderdeel van de gastvrijheid. Maar niet alleen sociaal, ook inhoudelijk is het mogelijk om van elkaar te leren. In het bankbiljetwerk hebben alle centrale banken te maken met dezelfde soort vraagstukken. Kennisuitwisseling kan dus ook voor DNB interessant zijn. Al is het maar om beter inzicht te krijgen in de specifieke problemen van bepaalde landen.

Een vraag die standaard terugkomt bij alle assistentie-contacten is hoe DNB de productie en uitgifte van bankbiljetten bepaalt. Het antwoord dat daarbij puur wordt gekeken naar een inschatting van de vraag van de markt en van de eigen voorraad, wordt niet altijd begrepen. In veel landen is het gebruik van contant geld relatief zo veel groter dan in westerse landen dat het uitgeven van bankbiljetten eigenlijk samenvalt met het voeren van monetair beleid. En dan is veel grondiger (macro-economisch) onderzoek nodig om productie en uitgifte te bepalen. •

Hans Arendshorst

Arjan van Helmond

Het is een gegeven dat als reclamegigant en kunstverzamelaar Charles Saatchi het werk van een hedendaagse kunstenaar aankoopt, deze zichzelf als succesvol kan beschouwen. Zijn werk zal onmiddellijk in waarde stijgen en zijn roem is zo goed als verzekerd. Het is daarom erg leuk om te horen dat Saatchi weer een werk heeft gekocht van een kunstenaar van wie wij ook dagelijks kunst bij DNB mogen bewonderen. Na Marlene Dumas, Michael Raedecker en Matthew Monahan mag ook Arjan van Helmond zich tot de gelukkigen rekenen wier carrière door Saatchi gewaarborgd lijkt.

Het lijkt overmoedig de expertise van de Kunstcommissie met die van de verzamelaar Charles Saatchi te vergelijken, maar gezien de overeenkomende aanwinsten is het wellicht interessant om uit te weiden over de manier waarop DNB haar collectie opbouwt. Algemene regel: kunst moet ontdekt worden. Zelden vindt de Kunstcommissie interessant werk in de documentatiemappen die toch maandelijks naar DNB worden gestuurd. Hoe werkt het dan wel? De ervaring is dat kunstenaars worden gevonden doordat leden van de Kunstcommissie vooral veel naar galeries en tentoonstellingen gaan en hun oor te luisteren te leggen bij critici en curators. Deze methode wordt ook door Saatchi gebruikt, maar voor de Kunstcommissie bestaat tevens de uitdaging er vroeg bij te zijn. De Kunstcommissie beschikt in de regel over een relatief klein doch mooi budget, en zodra grootheden als Saatchi lucht krijgen van nieuwe talenten, ligt het werk van die kunstenaars buiten het bereik van DNB. Bij kunstenaars als Arjan van Helmond was de Kunstcommissie Saatchi gelukkig voor.

De Kunstcommissie van DNB 'ontdekte' schilder Arjan van Helmond (Deurne, 1971) tijdens de open atelierdagen in de Rijksacademie in 2004. **Op een bijna romantische wijze schildert hij, veelal op papier, interieurs en landschappen waar de personages uit verdwenen zijn.** Hierbij weet hij een spanning op te bouwen die de kijker naar het beeld toetrekt. De tekening 'Staircase' uit de collectie van DNB toont een monumentale trap met een kroonluchter. Het is de

62 x 46 cm, acrylverf, gouache en inkt op papier.

stijl uit het begin van de twintigste eeuw en het beeld verwijst naar de romantische atmosfeer van het huis van onze grootouders. Doordat ook hier geen mensen in de voorstelling voorkomen, ga je onwillekeurig op zoek naar het waarom van dit werk.

In maart krijgt Van Helmond een solotentoonstelling in Los Angeles. Het blijft natuurlijk de vraag of de kunstenaar al die aandacht kan blijven vasthouden, maar gezien de hoge kwaliteit van zijn werk hoeft niets zijn succes in de weg staan. •

Alexander Strengers, voorzitter Kunstcommissie

'E-Line DNB een verademing'

Banken en verzekeraars enthousiast over nieuw rapportagesysteem

Twee jaar lang is de bankwereld samen met DNB bezig geweest een gebruiksvriendelijk rapportagemiddel te ontwikkelen. Dit resulteerde in e-Line DNB, een internetprogramma waarmee de instelling direct inlogt op het systeem van DNB en daar haar cijfers kan invoeren. Rapporteren wordt zo een stuk eenvoudiger en minder tijdrovend.

Gitte van 't Hof

De financiële wereld is bijna permanent verantwoording schuldig aan DNB en de Europese Centrale Bank (ECB). Dat gebeurt in de vorm van monetaire en toezichtsrapportages, niet de meest favoriete bezigheid van organisaties die zich natuurlijk liever concentreren op hun dagelijkse werkzaamheden. Reden waarom DNB een manier wilde ontwikkelen om rapporteren zo eenvoudig mogelijk te maken. Daarvoor zocht zij samenwerking met de bancaire sector. 'We wilden de gebruikers niet zonder meer confronteren met een nieuw systeem maar hen juist bij de ontwikkeling betrekken, zodat we weten wat zij nodig hebben om het goed te kunnen gebruiken,' vertelt rapportageanalist Kees Kwakman. 'Voorheen ontvingen de instellingen op basis van hun activiteiten soms tientallen diskettes of een cd-rom met verschillende applicaties. Vervolgens moesten zij uitzoeken wat te rapporteren en met welke versie. Nu zijn die verschillende versies vervangen door één compleet systeem: e-Line DNB.'

Het systeem wordt inmiddels al toegepast door onder meer de elektronische geldinstellingen, geldtransactiekantoren en een groot aantal banken. Ook verzekeraars hebben kennis kunnen maken met e-Line DNB in een steekproef voor de rapportage van rechtstreekse regelingen. *DNB magazine* laat ontwikkelaars en gebruikers aan het woord.

‘Rapporteren wordt steeds eenvoudiger, de geluiden vanuit de markt zijn dan ook erg positief’

Richard Bronger,
rapporteur bij ABN Amro:

‘Ik vind e-Line DNB echt een verademing! Waar we vroeger een hele dag bezig waren om alle rapportagegegevens in te voeren, is het nu in een half uur klaar. Vervolgens kunnen we met behulp van de controlefunctie in het systeem zelf bekijken of er nog invulfouten, doublures of andere afwijkingen in de gegevens zitten. Met je persoonlijke inlogcode heb je in feite je eigen wachtkamer binnen e-Line DNB. Je kunt daar alle rapportagegegevens plaatsen en ermee doen wat je wilt, en zolang je wilt. Alle gegevens zijn op dat moment nog afgeschermd van DNB, zij kunnen er niet bij. Pas als je zelf vindt dat het cijfermateriaal goed genoeg is om naar DNB te verzenden, dan doe je dat door middel van één druk op de knop.

‘Ik had zelf vooraf nog wel m’n twijfels over de veiligheid. Je verstuurt de gegevens toch via internet en je weet maar nooit of externen iets kunnen onderscheppen. Maar ook daarin is voorzien. De gegevens worden via een speciaal protocol zo versleuteld dat ze tijdens hun reis naar de DNB-server alleen bestaan uit losse codes. Pas in het systeem van DNB worden het getallen.

‘Wat ook heel handig is in e-Line is het overzicht van alle rapportageverplichtingen. Het systeem zet per bank op een rij welke rapportages er op welke datum ingediend moeten worden. Ook kun je zien wat er al verstuurd is, de data waarop dat is gebeurd en wat er eventueel aan correcties en herberekeningen door DNB is uitgevoerd. Een prachtige automatische administratie.

‘Ik vond het als rapporteur namens ABN Amro en dus als eindgebruiker van het nieuwe systeem erg prettig om mee te kunnen denken over de ontwikkeling. Dat

vonden overigens alle banken die hebben meegewerkt aan dit project. Het is goed dat DNB dit zo heeft aangepakt. Niet alleen werd het systeem door deze werkwijze praktisch bruikbaar, al pratend ontstond er ook een duidelijke handleiding. Die is echt uit de praktijk geboren. Bovendien hebben we veelvuldig getest en onze bevindingen besproken. Het was ook erg goed dat Kees Kwakman vanuit DNB bij ons kwam kijken om te zien hoe het systeem buiten DNB werkte. Daardoor is er weer een aantal kinderziekten uit gehaald. Al met al waren het plezierige en open gesprekken en dat heeft een goed eindresultaat opgeleverd.’

Dennis Koot, vanuit de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB):

‘Wij gingen het overleg met DNB in met het verzoek: “Kom met een systeem dat alle mogelijkheden biedt, die de vorige applicaties tezamen ook boden”. Maar e-Line biedt nog veel meer, zoals de ingebouwde controle, het overzicht van alle rapportageverplichtingen en vooral veel gebruiksgemak. Rapporteren wordt steeds eenvoudiger, de geluiden vanuit de markt over e-Line DNB zijn dan ook erg positief.

'Wat dit jaar nog wel verder uitgekristalliseerd moet worden is de combinatiemogelijkheid. De gegevens van moeder- en dochterinstellingen moeten in het systeem samengevoegd kunnen worden. Dat wordt in de loop van 2006 mogelijk. Dit jaar wordt stapsgewijs aan steeds meer banken de mogelijkheid gegeven van het systeem gebruik te maken.

'Ons advies aan de banken is de mogelijkheid om e-Line te gebruiken met beide handen aan te grijpen. Het vergemakkelijkt de rapportage en vergt nagenoeg geen aanpassing van de eigen programma's meer, omdat het hele systeem bij DNB draait. Wellicht is er wel wat investering in de eigen apparatuur nodig, zoals een groter beeldscherm en afstemming van e-Line op het beveiligingssysteem, maar daarna gebeurt het technische onderhoud volledig door DNB.

'Ik vind dat we samen een mooi product hebben afgeleverd. Dat is mede te danken aan de goede en constructieve overlegstructuur. Een kwartaal na de ingebruikname van e-Line gaan we opnieuw met elkaar om de tafel zitten om te evalueren. Blijven de doorlooptijden bijvoorbeeld naar wens? Is de terugkoppeling van DNB op problemen voldoende? Zo kan het systeem nog verder worden ingevuld en geperfectioneerd.'

**'We merken bij DNB
nu al dat we betere
cijfers binnenkrijgen'**

Kees Kwakman, rapportage- analist bij DNB:

'Vanuit mijn functie ben ik samen met collega's verantwoordelijk voor de tijdige ontvangst en beoordeling van rapportagegegevens die door de instellingen moeten worden aangeleverd. Sinds twee jaar werk ik samen met het ICT-ontwikkelteam als tester aan dit project. In

e-Line worden de gegevens verwerkt en vervolgens doorgezonden naar de centrale database waar alles bewaard wordt. De data worden beschikbaar gesteld aan de toezichtsafdelingen én gebruikt voor verzending naar de ECB, het CBS en Eurostat.

'Ik bekijk e-Line DNB als een grote ladenkast die ook voor de toekomst genoeg ruimte moet bieden om alle verplichte rapportages in te schuiven. Vooraf moet je je dus afvragen hoe diep je die kast maakt en hoe je de zaak wilt ordenen.

'We zijn erg blij met de serieuze en constructieve inbreng van de banken en de NVB. En we merken nu al dat we betere cijfers binnenkrijgen. Het systeem bevat namelijk een controlesysteem dat pas na activering, insturen van de cijfers mogelijk maakt. Het mes snijdt daardoor aan twee kanten: de banken kunnen nu zelf controleren en DNB hoeft nagenoeg geen correcties meer door te voeren. Het resultaat is schonere gegevens in kortere tijd!' •

U heeft een vraag?

Vragen van consumenten en het antwoord van de Informatiedesk.

Zijn overboekingen binnen de EU gratis?

Sinds 1 juli zijn de tarieven voor overboekingen naar andere EU-landen gelijk aan de tarieven die hiervoor in eigen land gelden. Deze bepaling, die werd vastgesteld door de EU, gold tot voor kort alleen voor bedragen tot 12.500 euro. Met ingang van 1 januari 2006 is dit bedrag echter opgetrokken naar 50.000 euro. Gunstig voor de consument én bedrijfsleven.

Margot Brautigam

Binnen Europa wordt hard gewerkt aan één betaalmarkt. De introductie van de euro is hiertoe een belangrijke stap. Maar ook met andere maatregelen probeert de EU het betalingsverkeer gemakkelijker en goedkoper te maken. Zo heeft de EU bepaald dat per 1 januari 2003 de tarieven voor overboekingen binnen Europa gelijk moeten zijn aan de tarieven die hiervoor in eigen land gelden. Dit gold voor bedragen tot 12.500 euro. Met ingang van 1 januari 2006 is die grens echter verhoogd naar 50.000 euro.

Voor de Nederlandse consument betekent dit dat overboekingen tot 50.000 euro gratis zijn. Consumenten hoeven voor overboekingen in eigen land namelijk geen kosten te betalen en dus voor overboekingen binnen de EU ook niet. Belangrijk is dat wel aan een aantal voorwaarden moet worden voldaan (zie hiernaast). Het zakelijke betalingsverkeer is in Nederland in de meeste gevallen niet gratis. Daarom zullen bedrijven blijven betalen voor overboekingen binnen Europa maar minder dan vóór de EU-bepaling. Aan spoedbetalingen naar andere EU-landen hangt nog wel een prijskaartje.

Voorwaarden

De EU-bepaling is alleen van toepassing als aan een aantal voorwaarden is voldaan:

- de overboeking moet in euro's luiden
- het over te schrijven bedrag mag niet hoger zijn dan 50.000 euro
- bij de overboeking moet u zowel het internationale bankrekeningnummer (IBAN) van de begunstigde vermelden als de bankidentificatiecode (BIC)
- de overboeking is ten gunste van een rekeninghouder in een EU-land, IJsland, Noorwegen of Liechtenstein
- bij de overmaking vult u als betalingsconditie 'shared' in (dat betekent dat u de kosten betaalt die uw bank in rekening brengt, en de tegenpartij de kosten van zijn bank)

Let op: U moet aan alle voorwaarden voldoen. Anders kunt u alsnog voor onverwachte kosten komen te staan. Twijfelt u over de tarieven van een overboeking dan kunt u altijd navraag doen bij uw eigen bank. •

Nog vragen?

Als u nog vragen over dit onderwerp heeft, of over andere onderwerpen op het terrein van de Nederlandsche Bank dan kunt u bellen met de Informatiedesk, bereikbaar op werkdagen van 09.00 - 17.00 uur. Tel: 0900 - 520 0520 (35 cent per gesprek). U kunt ook een e-mail sturen naar: info@dnb.nl.

Serie: DNB in Europa (deel 5)

Internationale samenwerking van centrale banken

De Bank for International Settlements (BIS) oftewel Bank voor Internationale Betalingen is buitengewoon belangrijk voor het wereldwijde bankwezen maar totaal onbekend bij het grote publiek. Behalve bank is de BIS hét forum voor internationale samenwerking tussen centrale banken. Dit jaar neemt Nout Wellink afscheid als bestuursvoorzitter van de BIS.

Paul Jurriëns

De BIS, met het hoofdkantoor in het Zwitserse Bazel, is in 1930 opgericht om de herstelbetalingen uit te voeren die Duitsland moest doen na de Eerste Wereldoorlog. Na deze periode en de Tweede Wereldoorlog concentreerde de BIS zich op de samenwerking tussen centrale banken, en op de monetaire en financiële stabiliteit in de wereld.

Ook is de BIS de bank voor de 55 aangesloten centrale banken. Een uitermate solide instantie met een zeer hoge solvabiliteitsratio. 'Zo'n bank kan heel handig zijn', legt Nout Wellink uit. 'Zo hebben we begin jaren negentig goud verkocht via de BIS. Dat gebeurde heel vertrouwelijk en discreet, zonder dat de opdrachtgever bekend werd. Ook plaatsen centrale banken er deposito's en geeft de BIS schuld papier uit waarin alleen centrale banken kunnen handelen. En soms wordt er een reddingspakket opgetuigd voor een land dat in financiële problemen is geraakt. Daar kan ook de BIS aan bijdragen door overbruggingskredieten te verstrekken, waarbij verschillende centrale banken betrokken zijn.'

'Ik herinner me nog heel goed het overbruggingskrediet voor Mexico in 1994', vult DNB-directeur Henk Brouwer aan. 'Er lag als het ware geld klaar van de centrale banken. Dat is overigens nooit aangesproken omdat het uiteindelijk niet nodig bleek. Maar als er een crisis is, kan een steunpakket soms nuttig zijn. Je laat dan zien dat de officiële sector achter het land staat en het vertrouwen uitspreekt. Daarmee kun je een halt toeroepen aan de uitstroom van particulier kapitaal, want je laat zien dat er aan het herstel wordt gewerkt. Daarbij moet je er wel voor zorgen dat je strenge voorwaarden stelt aan het crisisland om herhaling te voorkomen en moet je er ook voor waken dat particuliere kapitaalverschaffers er als *free riders* mee weggomen.'

Wellink: 'Overigens is de BIS geen centrale bank zoals de ECB. Want die maakt monetair beleid, kan de rente wijzigen en interveniëren in de valutamarkten. Dat doet de BIS niet.'

Toezichtsstandaarden

Behalve bank is de BIS hét forum voor internationale samenwerking tussen centrale banken. Ze praten over hun problemen en wisselen oplossingen uit. Ook wordt in BIS-verband gewerkt aan internationale standaarden voor de verschillende kernactiviteiten van centrale banken. De meest bekende en waarschijnlijk belangrijkste standaard vormt het internationale Kapitaalakkoord voor banken. Het oorspronkelijke akkoord uit 1988 is inmiddels herzien en staat bekend onder de naam Bazel II. Deze standaarden zijn een soort van *gentlemen's agreements* tussen centrale banken: hoewel juridisch gezien strikt genomen niet bindend, worden aangesloten toezichthouders en de banken waarop zij toezien wel geacht zich er aan te houden. Binnen de Europese Unie is Bazel II overigens vertaald naar juridisch bindende regelgeving.

Wellink: 'Elke twee maanden zijn er bij de BIS vergaderweekenden, waarin over allerlei aspecten van de wereldeconomie wordt gesproken. Plenaire bijeenkomsten over bijvoorbeeld de olieproblematiek of de aansturing van een centrale bank in het algemeen. Maar er zijn ook vergaderingen met een beperkt aantal deelnemers, zoals de Groep van 10, eigenlijk de traditionele crediteurenraties, waartoe Nederland ook behoort.'

Comitéstructuur

Naast deze *high level* vergaderingen kent de BIS een zogenoemde comitéstructuur voor directieleden en medewerkers van centrale banken. Deze comités concentreren zich op bepaalde deelterreinen, zoals financiële markten en financiële stabiliteit, toezicht en betalingsverkeer. Ook de internationale standaarden zoals Bazel II worden in dit soort comités voorbereid. 'Dat gebeurt in het Bazels Comité voor banktoezicht. Maar daarnaast worden er bijvoorbeeld ook standaarden ontwikkeld ten behoeve van betrouwbare betalingsverkeerssystemen', vertelt BIS-dossiercoördinator en DNB'er Arjen van Dijkhuizen.

Ontwikkelingslanden

De BIS is een relatief kleine organisatie met ruim 550 medewerkers. Het BIS-personeel doet onder meer onderzoek naar mondiale economische en financiële ontwikkelingen en bereidt de vele internationale vergaderingen voor. Ook stelt de BIS tal van mondiale statistieken op, waarvoor centrale banken zoals DNB gegevens aanleveren. De laatste jaren ontwikkelt de BIS zich ook tot een mondiaal kenniscentrum voor financiële stabiliteit.

Vooraf centrale banken van opkomende economieën, veelal ontwikkelingslanden, maken daar dankbaar gebruik van, vertelt Henk Brouwer. Namens DNB zit hij onder meer in een comité dat nauwgezet volgt hoe die stabiliteit zich ontwikkelt, welke ontwikkelingen bedreigend zijn en hoe je deze kunt tackelen. 'De BIS adviseert bijvoorbeeld over het reservebeheer van centrale banken van opkomende economieën. Verder beschikt de bank over het *Financial Stability Institute*. Dit is een soort opleidingsinstituut dat cursussen geeft en lesprogramma's maakt over

**'In vergaderweekenden
wordt bij de BIS gesproken
over allerlei aspecten van
de wereldeconomie'**

De laatste jaren ontwikkelt de BIS zich ook tot een kenniscentrum voor financiële stabiliteit

toezicht, bestemd voor medewerkers van centrale banken.' Ook DNB draagt bij aan dit instituut: onlangs trad Jan Brockmeijer, divisiedirecteur Financiële Stabiliteit, op bij een seminar over kredietrisicotransfers.

Brandalarm

De BIS is niet echt bekend bij het grote publiek. Deels komt dit omdat de BIS een instituut is waar uitsluitend centrale banken en geen ministeries samenkomen. Brouwer: 'Toen ik nog thesaurier-generaal was bij het ministerie van Financiën, liep ik bij de BIS een keer mee met Wim Duisenberg, die bestuursvoorzitter was. Direct stapten enkele centrale bankiers op mij af. 'Jij hier', vroegen ze retorisch. 'Het brandalarm ging niet af'. Het geeft aan hoe ze binnen de BIS aankijken tegen ambtenaren van ministeries, maar ook tegen politici. Zij worden niet geacht zich binnen de BIS te bewegen. De BIS is een volkomen apolitieke, praktisch ingestelde organisatie, gericht op de inhoud.'

Die beslotenheid en het informele overlegkarakter maken de BIS ook wat ongrijpbaar. 'Dat klopt', geeft Arjen van Dijkhuizen toe. 'Als je niet bij een centrale bank werkt, is het lastig om de BIS te begrijpen.' Brouwer: 'Niettemin is de BIS voor een deel heel transparant. Het ontwikkelen van standaarden is een volkomen open proces. Anderzijds moet je naar buiten gesloten zijn,

om intern open met elkaar te kunnen praten over de monetaire bedrijfsvoering en andere centrale-banktaken. Het is heel inspirerend en stimulerend om met elkaar te spreken over de economische ontwikkelingen en elkaars beleid. Maar we maken geen deals. Greenspan gaat echt niet vertellen dat hij de rente gaat veranderen. Maar hij geeft wél een beeld van de afwegingen waar hij voor staat.'

Tot op heden was het bij de BIS traditie dat een van de vier 'kleine' landen – Zweden, Zwitserland, België en Nederland – bij toerbeurt de bestuursvoorzitter (*Chairman of the Board*) levert.

Vier jaar geleden werd Nout Wellink benoemd, vorig jaar voor een tweede termijn van drie jaar. Hij wordt opgevolgd door de Zwitser Jean-Pierre Roth. Wellink: 'Aanvankelijk was ik behalve *Chairman* ook president, zeg maar de hoogste baas van de BIS als organisatie. Als bestuursvoorzitter was ik als het ware mijn eigen toezichthouder. Als één van de eerste dingen heb ik dan ook mijn functie als president afgeschapt.'

'Toen ik begon aan de tweede termijn, heb ik al gezegd die niet vol te zullen maken. Om enkele verlangens te realiseren had ik een jaar extra nodig. Eén van de verlangens was de modernisering in de aansturing van de BIS, meer in lijn met de huidige *corporate governance* beginselen. Dit heeft ook tot wijzigingen in de Statuten geleid. Dat was geen gemakkelijk proces. Zo'n oude instelling is vrij behoudend.'

'Ik ben ook gestart met discussies over de toekomstige rol van China en andere opkomende landen in het bestuur van de BIS. Ten slotte zijn er meer aandeelhouders gekomen. De ramen van de BIS zijn als het ware open gezet voor de wereld, hoewel ze nog wel voor een belangrijk deel een Europees karakter heeft. Op alle terreinen zou ik willen dat de BIS mondialer wordt. Dat loopt, maar het is niet eenvoudig. Want als je China en Mexico, waar we net als in Hong Kong kantoren hebben geopend, in het bestuur haalt, moeten de andere landen wat opschuiven. Je moet dan een nieuwe balans vinden. Vanzelfsprekend gebeurt dat stap voor stap.'

Gezichtspunten

De BIS vergt behoorlijk wat tijd en energie van DNB. Niet alleen van Wellink en Brouwer, maar ook van alle DNB-ers die zich bezighouden met de diverse BIS-comités. En van Arjen van Dijkhuizen die de dossiers voor de tweemaandelijke vergaderweekenden voorbereidt, documenteert en eventueel voorziet van meningen en gezichtspunten. Op zijn beurt wordt hij weer gevoed door collega's van diverse DNB-afdelingen, die dossierbijdragen opstellen. 'Ja, je kunt zo'n BIS-dossier zien als een DNB-breed product. Het interessante van de BIS is dat alle kernactiviteiten van centrale banken er aan bod komen. Ik krijg dan ook vanuit heel DNB input. We doen deze inspanningen, omdat we het belang inzien van de BIS en van een vruchtbaar overleg tussen centrale banken.' ●

Nieuwe reeks voorlichtingsfolders!

Bij de Informatiedesk van DNB zijn in het afgelopen jaar zo'n 60.000 vragen van het publiek binnengekomen. Over de meest gestelde vragen zijn nu de volgende voorlichtingsfolders uitgebracht: **Hoe achterhaal ik mijn pensioen?**, **U heeft een klacht?**, **Betalen in de Europese Unie: makkelijker en goedkoper**. Wilt u weten met welke vragen u bij de Informatiedesk van DNB terecht kan, dan kunt u de folder **Een vraag? Een antwoord!** opvragen. Bestellen kan via info@dnb.nl of via www.dnb.nl.
Telefoonnummer
Informatiedesk DNB:
0900 - 5200520
(€ 0,35 p/gesprek).

Meer houvast met FIRM

Doeltreffender methode om toezichtstaak uit te voeren

Op 1 januari 2006 is DNB overgestapt op een nieuw risicoanalysemodel, FIRM genaamd. Hiermee kan DNB haar toezichtstaak beter uitvoeren, omdat de risico's van individuele instellingen beter in kaart zijn te brengen. Met FIRM heeft de centrale bank een stuk gereedschap om met verschillende 'brillen' te kijken naar de instellingen die onder haar toezicht staan.

Hans Pieters

Het toezicht door de centrale bank concentreert zich steeds meer op die gebieden waar DNB risico's veronderstelt. De nieuwe aanpak, de Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode (FIRM), biedt de mogelijkheid de capaciteit zo efficiënt mogelijk in te zetten.

FIRM wordt gebruikt voor het analyseren van risico's bij alle typen instellingen: van zakenbanken en beleggingsmaatschappijen tot zorgverzekeraars en pensioenfondsen. Met FIRM is een gereedschap ontwikkeld, waarmee DNB door verschillende 'brillen' kan kijken naar de instellingen die onder toezicht staan. Het risicogebaseerd toezicht focust daarbij op vier thema's: solvabiliteit, liquiditeit, organisatie en beheersing, en integriteit van de bedrijfsvoering. Zo kunnen onderzoeken worden uitgevoerd met extra aandacht voor de financiële positie. Maar ook bijvoorbeeld met de focus op integriteitsaspecten, zoals voorkennis en witwassen, of transacties met partijen met wie je geen zaken zou moeten doen omdat zij dienen als dekmantel voor terroristen. Daarbij wordt ook ingehaakt op nieuwe ontwikkelingen, zoals het beoordelen van integriteits- en operationele vraagstukken die kunnen opdoemen bij de *outsourcing* van de ICT.

Sinds de fusie met de Pensioen- & Verzekeringskamer (PVK) houdt DNB toezicht op de gezondheid van de gehele Nederlandse financiële sector. De ontwikkeling en invoering van FIRM past in deze belangrijke ontwikkeling. Deze nieuwe methodiek is de opvolger van de oude systemen voor risico-

analyse, de zogenoemde RAST en MARS, die door respectievelijk DNB en PVK voor de fusie en de periode erna werden gehanteerd. FIRM richt zich vooral op de beheersings- en bewakingsmechanismen van de instellingen zelf. Met deze nieuwe methode kunnen de risico's van de onderling sterk in aard en omvang verschillende financiële instellingen met één instrument worden geïnventariseerd. Met deze uniforme benaderingswijze draagt FIRM bij aan een '*level playing field*', dat wil zeggen: gelijke spelregels voor alle instellingen, ongeacht de verschillen in grootte en activiteiten.

De kracht van FIRM is dat DNB de financiële instellingen voortdurend met andere filters onder de loep kan nemen. Op elk moment en in elke situatie. Risicogebaseerd toezicht en denken is een dynamisch proces, dat aansluit op de ontwikkelingen die zich op de financiële markten voordoen. Zo kan het voorkomen dat een acute crisissituatie de achtergrond voor nader onderzoek vormt. Op het moment dat er bijvoorbeeld een financiële crisis uitbreekt in een bepaalde regio in de wereld, zoals tijdens de Azië-crisis eind jaren negentig, richt de aandacht zich direct op die instellingen met financiële belangen in deze regio. Het toezicht kan zich ook richten op een preventieve risicoanalyse van een bepaalde activiteit, zoals een onderzoek naar de werking van en participaties in *hedge funds*. In alle gevallen zorgt FIRM voor het filter waarmee de risico's in beeld worden gebracht en geanalyseerd.

De aandacht van DNB concentreert zich op de gebieden waar de risico's het grootst zijn

FIRM is een innovatieve wijze van toezicht door de gerichte aanpak, waarmee DNB internationaal gezien voorop loopt. De systematiek van FIRM helpt bij het opsporen van 'witte vlekken' in het toezicht en stimuleert een actieve houding van de toezichthouder. Zo zal DNB geregeld nieuwe aandachtsgebieden en onderwerpen in het uitvoerend toezicht definiëren en vastleggen in FIRM. In een aantal gevallen zal de toezichthouder in de toekomst ook aankondigen dat onderzoek wordt ingesteld naar specifieke risico's.

Uitgangspunt van FIRM is dat een beoordelingskader wordt neergelegd dat van toepassing is op iedere financiële instelling. Zo wordt op een gestructureerde wijze in kaart gebracht in hoeverre onder meer de strategie, het beleid en de interne processen van de instellingen kunnen leiden tot risico's. Maar ook in welke mate deze risico's door de instellingen zelf worden onderkend en beheerst. De resultaten van de risicoanalyses kunnen onderling worden *gebenchmarkt*. Het zal mogelijk tot scherpere discussies met individuele instellingen leiden over de aangegane risico's en de beheersing ervan. Waar noodzakelijk zal DNB ook vaker over de vloer komen bij de instellingen. Daarnaast geldt dat FIRM bijdraagt aan meer transparantie. De systematiek is via het Handboek FIRM beschikbaar op internet. FIRM kan hierdoor een belangrijke rol gaan spelen in de eigen risicoanalyse van instellingen. Instellingen kunnen er zelf mee aan de slag en zich vervolgens een oordeel te vormen over de eigen systematiek. Voor instellingen die reeds een eigen risicoanalyse kennen, is het voordeel dat ze hun eigen systematiek kunnen vergelijken met de DNB-systematiek. ●

Dirk Witteveen, directielid DNB, heeft hoge verwachtingen van FIRM

'Met behulp van FIRM maken we een efficiency-slag in ons toezicht. Het is een hulpmiddel dat ons kan laten zien waar zich de grootste risico's van een instelling bevinden. Het is vervolgens aan onze toezichthouders daar gericht op in te zoomen en zich een oordeel te vormen over de wijze waarop deze risico's door de instelling worden beheerst. Zodoende kan schaarse toezichtcapaciteit worden ingezet op die plaatsen waar dit het meest noodzakelijk is. We zullen de komende jaren hier nog veel werk moeten verrichten, maar de inzet is dat FIRM de ruggengraat wordt voor het bepalen van de inzet van onze toezichtcapaciteit.

'DNB streeft daarbij expliciet naar een hoge mate van externe transparantie. Dat wil zeggen dat we ook richting het management van de onder toezicht staande instellingen, met betrekking tot het risicoprofiel in FIRM en de daarop gebaseerde prioriteiten in ons toezicht tamelijk transparant willen zijn. Dat levert zowel de onder toezicht staande instellingen als DNB een meer en gedeeld inzicht in de risico's van de organisatie en de beheersing daarvan. Zo werkt het model dus uiteindelijk naar twee kanten. Daarom zeggen we dat, eenmaal ingebed in de dagelijkse toezichtpraktijk, FIRM straks de 'ruggengraat' vormt voor de planning en uitvoering van ons risicogebaseerde toezicht.'

De seminars zijn een platform voor economisch wetenschappelijk onderzoek. Binnen- en buitenlandse wetenschappers bespreken er hun onderzoeksresultaten.

Samenvatting Research Seminar van 25 november 2005: *'Is the Convergence of Business Cycles a Global or Regional Issue?: The UK, US and Euroland'* van Andrew Hughes Hallett (Vanderbilt University). Co-auteur: Christian Richter (Loughborough University).

Over de vraag of conjunctuurcycli van individuele landen of regio's door de globalisering in de loop van de tijd nauwere samenhang zijn gaan vertonen, zijn de meningen van onderzoekers verdeeld. Op het seminar van 25 november presenteerde Andrew Hughes Hallett (Vanderbilt University, VS) de resultaten van onderzoek dat hij samen met Christian Richter (Loughborough University, VK) heeft verricht naar conjunctuurcycli in de VS, het VK en de EMU. De onderzoekers proberen de vraag naar samenhang te beantwoorden door conjunctuurcycli te ontleden naar langere en kortere golfbewegingen, en deze voor de bovengenoemde landen te vergelijken.

Een dergelijke typering van conjunctuurbewegingen is niet nieuw. Bekend uit de economische literatuur en praktijk zijn de Kondratieff-cyclus die veertig tot vijftig jaar in beslag neemt en de Kitchin-golf die hooguit vier jaar duurt. Wel nieuw is dat Hughes en Hallett in hun (spectraal-)analyse toestaan dat het aandeel van lange en korte golven in de loop van de tijd kan variëren. En zij vinden hier inderdaad steun voor. Het belang van lange economische golven lijkt wat te zijn afgenomen. Uit hun onderzoek blijkt verder dat de VS en het VK meer overeenkomst vertonen als we kijken naar de lange golfbewegingen, en dat dit voor de korte-termijn fluctuaties meer het geval is voor het VK en het eurogebied. Waarom deze verschuiving van lange naar korte golven plaatsvindt, staat op de onderzoeksagenda van de spreker en zijn co-auteur. Wordt vervolgd dus. •

Ad Stokman

PROGRAMMA 2006

16 februari

Trusting the Stock Market, Luigi Guiso (University of Sassari), co-auteurs: P. Sapienza en L. Zingales.

9 maart

Solving the Value Metrics Puzzle, Hans le Grand (Duff & Phelps), co-auteur: Tom Wansbeek.

6 april

Bank Ownership, Bank Competition and Credit Access – Firm Level Evidence from Transition Countries, Maria Rueada Maurer (Swiss National Bank), co-auteur: Martin Brown.

20 april

Titel: nog niet bekend, Kai Leitemo (Oslo Business School).

1 juni

Factor Forecasting with Monthly and Quarterly Data using the EM Algorithm, Christian Schumacher (Bundesbank).

Het actuele programma van 2005/2006 is ook te vinden op onze website: www.dnb.nl. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jacqueline van Breugel, tel. 020-524 3665, e-mail: j.f.van.breugel@dnb.nl.

De volgende uitgaven van de Nederlandsche Bank zijn verkrijgbaar:

- Waar het om draait (publieksbrochure)
- Van kauri tot euro, een korte geschiedenis van het geld, de gulden en de Nederlandsche Bank
- Praktische lesopdrachten:
 - 'Waar voor je geld', 'Ook geld kost geld' en 'Katern Argentinië' (allen tweede fase havo/vwo)
- Cd-rom 'Echt of vals?' en folder 'Kijken, Kantelen, Voelen' over de echtheidskenmerken van de eurobiljetten

Periodiek verschijnen:

- Jaarverslag
- Kwartaalbericht
- Statistisch Bulletin
- Overzicht Financiële Stabiliteit

DNB publiceert ook over haar wetenschappelijk onderzoek:

- Working Papers
- Occasional Studies

Alle uitgaven zijn online beschikbaar.

U vindt ze op www.dnb.nl.

De uitgaven kunt u ook bestellen via deze website,

per mail (info@dnb.nl) of via een brief, die u kunt richten aan:

De Nederlandsche Bank, Afdeling Facilitaire diensten/magazijn,
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam.

DNB op het Internet: www.dnb.nl

Op onze website vindt u informatie over het werkterrein van de Nederlandsche Bank en over haar publicaties, zoals het DNB-*magazine*. Ook kunt u vanaf deze site doorklikken naar verschillende andere financiële instellingen.

Publieksservice

Algemeen nummer DNB

020 – 524 9111

Voorlichting

Voor vragen op het terrein van de Nederlandsche Bank kunt u bellen met de Informatiedesk van de afdeling Communicatie.

0900 – 520 0520 (€ 0,35 p/gesprek)
info@dnb.nl

Voor vragen over beleggingsinstellingen, effectendienstverlening en consumentenkrediet kunt u de Autoriteit Financiële Markten benaderen.

0900 – 540 0540 (€ 0,35 p/gesprek)
Toezichtslijn@autoriteit-fm

Let op! Guldenmunten inwisselen kan nog tot eind 2006

Vindt u in een oude spaarpot, onder het vloerkleed of in de zakken van uw winterjas nog **guldenmunten**? Dan heeft u **tot het einde van dit jaar** de tijd om ze bij de Nederlandsche Bank in te wisselen. Voor het inwisselen van **oude bankbiljetten** kunt u nog **tot 1 januari 2032** bij ons terecht.

De munten kunnen ingewisseld worden bij één van onze vier agentschappen in Amsterdam, Wassenaar, Hoogeveen en Eindhoven. De adressen vindt u op onze website en in de brochure Help! Ik vind nog guldens!.

Brochure Help! Ik vind nog guldens!

Hierin vindt u antwoorden op diverse vragen over het inwisselen van guldens en wat te doen met oude valuta uit de eurolanden.

De brochure is gratis te bestellen via e-mail en via de Informatiedesk. Ook is hij te downloaden van onze website.

Meer informatie

Informatiedesk: 0900 – 5200 520 (€ 0,35 per gesprek),
bereikbaar op werkdagen tussen 9.00 en 17.00 uur.

Website: www.dnb.nl.

E-mail: info@dnb.nl